

Kinnitan.
21. märtsil 1933. a.
A. Tõnisson,
Kindralmajor,
Kaitseminister.

JALAVÄE EESKIRI

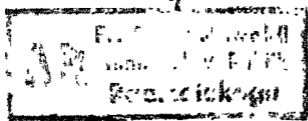
I OSA
(J. E. I)

JALAVÄE RIVI

KAITSEVÄGEDE STAABI VI OSAKONNA VÄLJAANNE
TALLINN, 1933

Ar 933
Jalaväe

56 140

SISUKORD.

	Lhk.
1. p e a t ü k k.	
Juhtimise viisid ja abinõud (§§ 1—5)	1
2. p e a t ü k k.	
Üksikmees.	
I. Üldalused (§ 6)	4
II. Üksikmees koondriivis.	
A. Seisang ja tegevused relvata.	
1. Seisang (§§ 7—11)	5
2. Liikumine ja peatumine (§§ 12—21)	7
3. Pöörded (§§ 22—23)	11
4. Liikumissuuna määramine ja muutmine (§§ 24—25)	13
5. Tervitamine (§§ 26—30)	14
6. Pea paljastamine ja katmine (§§ 31—32)	17
B. Seisang ja tegevused relvaga.	
1. Üldalused (§§ 33—35)	18
2. Seisang (§§ 36—37)	19
3. Relva asendi muutmine (§§ 38—39)	21
4. Liikumine ja pöörded (§§ 40—41)	22
5. Tervitamine (§§ 42—43)	22
6. Asendite muutmine (§§ 44—46)	23
7. Relvade käsitsemine (§§ 47—55)	24
D. Gaasitorbiku käsitsemine.	
1. Üldist (§§ 56—58)	37
2. Torbiku käsitsemine relvata (§§ 59—62)	38
3. Torbiku käsitsemine relvaga ja liikumisel (§§ 63—64)	41
III. Üksikmees lahkrivis (§§ 65—77)	41

3. p e a t ü k k.

Jagu.

	Lhk.
I. L-jagu.	
A. Koosseis (§§ 78—79)	47
B. L-jagu koondrivis.	
1. Rivistused (§§ 80—92)	48
2. Liikumine (§§ 93—94)	52
3. Suuna ja asendite muutmine (§§ 95—98)	52
4. Rivistuste muutmine (§§ 99—104)	53
5. Relvade käsitsemine (§§ 105—109)	55
D. L-jagu lahkrivis.	
1. Rivistused (§§ 110—113)	58
2. Rivistuste moodustamine ja muutmine (§§ 114—118)	60
3. Liikumised ja peatumine (§§ 119—121)	62
4. Kauguste ja vahede muutmine (§§ 122—123)	64
5. Suuna muutmine (§§ 124—125)	65
6. Relvade kasutamine (§§ 126—131)	66
II. Kk-jagu.	
A. Koosseis (§§ 132—133)	67
B. Kk-jagu koondrivis (§§ 134—136)	68
D. Kk-jagu lahkrivis	
1. Rivistused ja liikumine (§§ 137—140).	69
2. Relvade kasutamine (§§ 141—142)	69

4. p e a t ü k k.

Rühm.

A. Koosseis (§§ 143—144)	70
B. Rühm koondrivis.	
1. Rivistused (§§ 145—149)	70
2. Liikumine (§§ 150—152)	73
3. Suuna ja asendite muutmine (§§ 153—156)	74
4. Rivistuste muutmine (§§ 157—166)	74
5. Relvade käsitsemine (§§ 167—169)	79
D. Hargnenud rühm (§§ 170—176)	80

5. p e a t ü k k.

Laskurikompani.

	Lhk.
A. Koosseis (§§ 177—180)	82
B. Kompani koondravis.	
1. Rivistused (§§ 181—188)	83
2. Liikumine ja suuna muutmine (§§ 189—190)	88
3. Rivistuste muutmine (§§ 191—198)	89
4. Relvade käsitsemine (§ 199)	91
D. Hargnenud kompani (§§ 200—204)	92

6. p e a t ü k k.

Pataljon, rügement ja suuremate koondiste jalavägi.

A. Pataljon (§§ 205—208).	93
B. Rügement ja suuremad koondised (§§ 209—210)	95

7. p e a t ü k k.

Ülevaatused, paraadid ja aupaugud (§§ 211—218)	96
---	-----------

LISAD.

1. J.E. I kasutatud tingmärkide seletus	98
2. Näiteid jagude rühmitusest hargnenud rühmas	99
3. Näiteid rühmade paiknemisest kompani hargnemisel	101
4. Juhised ohvitserimõõga kandmiseks ja käsitsemiseks	102

Jalaväe eeskirja I osa „Jalaväe rivi“ projekti töötas läbi Kaitseministri käsukirjaga 29. okt. 1932. a. nr. 251 määratud komisjon järgmises koosseisus:

E s i m e e s:

kindralmajor O. HEINZE, 1. diviisi ülema aj. kt.

L i i k m e d:

kolonel O. STERNBECK, Jalaväe inspektor;
kolonel J. VENDE, Kalevi üks. jal. patalj. ülem;
kolonelleitnant V. KÜLAOTS, Kv. st. VI osk. ülema aj. kt.;
kolonelleitnant I. KASAK, Kv. st. III osk. ülem;
kolonelleitnant V. KOERN, 7. jal. rüg. ülema abi;
kolonelleitnant O. JANSON, 1. jal. rüg. ülema abi;
major A. VIRU, Allohvitserikooli ülema aj. kt.;
major J. REINGLAS, Kaitseväge staabist;
major E. GRASMANDORF, 3. üks. jal. pataljonist;
kapten A. HOLMBERG, 1. jal. rügemendist;
kapten A. ILVES, 10. üks. jal. pataljonist.

---

1. peatükk.

JUHTIMISE VIISID JA ABINÕUD.

§ 1. Üksikmees või ühise juhatuse all teotsev osa teostab juhi tahet tema **käskluse, leppemärgi** või **signaali, suulise** või **kirjaliku käsu** või **isikliku eeskuju järgi.**

§ 2. **Käskluseks** nimetatakse ettekirjutatud viisil sõnastatavat ja hääldatavat ning eeskirjas määratud viisil täitmisele kuuluvat käsku. Käsklusi kasutatakse kõigil neil juhtudel, kui juhtimine nende abil on võimalik ja kui täitmine peab sündima ajaviitmatult.

Käskluste andmisel nende andja seisab, liigub ja käitub alati rividistsipliini nõuete kohaselt, võttes enne käskluse andmist vastava seisangu ja olles ise käskluse täpisele täitmise eeskujuks.

Käsklus, mis antakse vahetuks täitmiseks, harilikult jaguneb **eel-** ja **täitekäskluseks.**

Eelkäsklusega (trükitud SUURTE MITTERAS-VASTE tähtedega) määratakse toiming, mida on vaja täita. Eelkäskluse algesse vajaduse korral lisada isiku või osa nimetus, kellelt toimingu täitmist nõutakse. Eelkäsklus hääldatakse pikalt ja selgesti.

Täitekäsklusega (trükitud **SUURTE RAS-
VASTE** tähtedega) määratakse täitmise algemo-
ment. Täitekäsklus hääldatakse järsult, kõlavalt
ja energiliselt, eraldades teda eelkäsklusest selgesti
märgatava ajavahemikuga.

Kogu käskluse hääldamisel hääle kõvadus peab
vastama täitjate kaugusele käskluse andjast.

Märkus. Käesolevas eeskirjas antud käsk-
lustes sõnad, mida tarbekorral võib asendada
teiste sõnadega, on trükitud *LÄNGUS* täh-
tedega.

§ 3. **Leppemärke** kasutatakse käskluste ase-
mel, kui viimased ei ole kuuldavad kauguse või
muude olude tõttu, või kui on vaja teotseda vaikselt.

Kindlaksmääratud tähendusega leppemärgid on
järgmised:

a) „**Tähelepanu!**“ — tõsta käsi püstloodis
üles; antakse iga muu leppemärgi ees;

b) „**Ei saanud aru!**“ — kiiresti vibutada käega
pea kohal seni, kuni antud leppemärk korratakse;

d) „**EDASI — MARSS!**“ — sirutada ülestõs-
tetud käsi liikumise suunas;

e) „**EDASI JOOSTES — MARSS!**“ — siru-
tada ülestõstetud käsi mitu korda liikumise suunas;

g) „**SEIS!**“ — lasta ülestõstetud käsi järsult
alla;

h) „**Suunda muuta!**“ — sirutada ülestõstetud
käsi uues suunas ja hoida nii, kuni osa või kolonni
alge on võtnud uue suuna;

i) „**PIKALI!**“ — viibata käega mitu korda jär-
sult allapoole;

j) „**Ahelikku — marss-marss!**“ — sirutada
käed horisontaalselt mõlemale poole kõrvale, pöör-
dudes rinnaga sennapoole, kuhu ahelik peab teot-
sema;

k) „**KOHALE!**“ — viibata külgsuunas väljasirutatud käega aeglaselt ettepoole;

l) „**Koguda!**“ — keerutada käega pea kohal, kuni kogumine alanud.

Vajadusel võidakse kasutada veel mitmesuguseid muid leppemärke, teatades nende tähenduse aegsasti vastuvõtjaile.

Mittevahetuks täitmiseks antavad leppemärgid korratakse vastuvõtjalt.

Parema nähtavuse saavutamiseks leppemärkide andmisel võidakse hoida käes püssi, mõõka, mütsi jne.

§ 4. **Signaalid** jagunevad valguse- ja helisignaalideks; jalaväes on tarvitusel peamiselt viimased. Helisignaale kasutatakse tähelepanu äratamiseks, alarmi väljakutsumiseks ja tarbekorral mõnede käskluste asemel.

Helisignaalide andmiseks kasutatakse vilesid, signaalisarvesid, sireene ja muid lühikesi või venitatud helisid tekitavaid abinõusid. Kindlaksmääratud tähendusega helisignaalid on järgmised:

a) „**Tähelepanu!**“ — üks pikk vile või signaalisarve heli; täitjad lõpetavad igasuguse tegevuse ja pöörduvad näoga signaali andja poole;

b) „**Alarm!**“ — üks pikk, pidevalt venitatud heli; antakse puhkusel asuvate vägede alarmeerimiseks;

d) „**Õhualarm!**“ — rida lühikesi vilesid või signaalisarve helisid;

e) „**Gaasialarm!**“ — rida pikki vilesid, sireeni või signaalisarve helisid;

g) „**Koguda!**“ — rida pikki ja lühikesi vilesid või signaalisarve helisid vaheldumisi;

h) „**Tee vabaks!**“ — kaks lühikest vilet või signaalisarve heli; korratakse tarbekorral pärast pikemaid ajavahemikke.

Hargnenud osades helisignaale kordavad kõik ülemad kuni jaoülemateni kaasa arvatud.

§ 5. Käsk peab olema kindel, täppis, võimalikult lühike, õigeaegne ja selge. Ta ei tohi võimaldada mitmesugust arusaamist ülesandest ja peab sisaldama kõike, mida käsusaajal on tarvis teada antud ülesande täitmiseks. Täitmise viis jäetakse harilikult käsusaaja valida.

Käsu andmise viisil on suur mõju käsutäitjate tahtejõule. Nõudlikkus, kindel ja rahulik komandotoon käskude ja käskluste andmisel äratavad usaldust käsuaandja vastu, kuna kõhklemine, ruttamine ja vastuolud käskudes kõigutavad juhi autoriteeti ja põhjustavad ebakindlat ning korrutatut täitmist.

Suuline käsk korratakse käsusaajalt kohe pärast selle saamist; erandid on lubatud vaid erilist kiirust nõudvatel juhtudel. Pikematest käskudest korratakse ainult nende lühikene sisu.

Kirjalikke käskude harilikult kasutatakse väeosa ja väekoondise tegevuse juhtimiseks või siis, kui suulise käsu andmine ei ole võimalik või ei ole kohane.

2. peatükk.

ÜKSIKMEES.

I. ÜLDALUSED.

§ 6. Üksikmehe hoolas ja põhjalik riviline väljaõpe on alusmüüriks ühtlase koostöötamise ja täieliku liituvuse saavutamisele kõigis üksustes. Üksikmehe harjutamisel tehtud vigade tagajärgi ei ole võimalik kõrvaldada koostööharjutustel.

Erksus ja täpsus käskluste täitmisel, laitmatu seisang, tegevusvõtete puhtus ja hoogsus kõigis

liigutustes on põhialusteks koostöötamisele koondrivas. Teotsemine koondrivas omakorda on parim abinõu distsipliini arendamiseks ja süvendamiseks.

Üksikmehe rivilisel õpetamisel panna nende nõuete täitmisele suurimat rõhku.

II. ÜKSIKMEES KOONDRIVIS.

A. SEISANG JA TEGEVUSED RELVATA.

1. Seisang.

§ 7. Hea seisang ja õige kehahoid liikumisel on sõduri väärika esinemise ja sõjameheliku välimuse peamisteks tunnusteks. Kehahoid ja seisang annavad pildi ka sõduri üldisest kehalisest areemisest. Seepärast laitmatut seisangut ja head kehahoidu tuleb nõuda sõdurilt igal sobival juhul. Seisangut kontrollida igal kogumisel ja rivistumisel, kui selleks vähegi on aega.

§ 8. Kaitsevaelase põhiseisanguks on valvelseisang, mis rivis võetakse käskluse järele

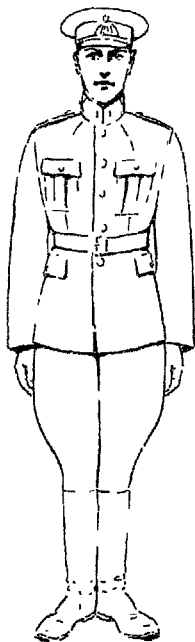
„VALVEL!“

ja iga eelkäskluse järele.

Valvelseisangus seista sirgelt ja täiesti liikumatult järgmiselt (joon. 1):

- jalakannad koos, põiad ühel joonel ja ühepalju väljapoole pööratud, moodustades üksteisega ümber 60° nurga;
- jalad põlvist sirged ja pingutuseta;
- keha sirge ja ristluudest painutamata, keha raskus lasub ühetasaselt jalakandadel ja põidadel, kõht on ette lükkamata, õlad ühetasaliselt alla lastud ja veidi tahapoole tõmmatud, rind vabalt ees;

— käed vabalt alla lastud, peopesad sissepoole pööratud, sõrmed koos ja kergesti kõverdatud, käepäkk ja sõrmeotsad puutuvad reit, keskmine sõrm asub püksiõmbluse kohal;

Otsevaade.

Külgsaade.

Joon. 1. Valvelseisang.

— pea püsti, lõug kergelt tagasi tõmmatud nii, et pea ja kael asuksid püstloodis ühel sirgjoonel, suu kinni, vaade ette suundud.

Valvelseisang võetakse silmapilkselt ja järsu liigutusega.

§ 9. „VABALT!“

Hoida keha vabalt ja lasta parem jalg nõtku; võidakse liigutada pead ja pikemaajalisel seisul viia keha raskus ühelt jalalt teisele; jalgu paigalt mitte ära tõsta.

§ 10. „KOHENDU!“

Võtta vaba seisang. Võidakse tõsta kannad lahku, pöörata vahetu ülema poole ja kohalt lahkumata kohendada riideid ja rakmeid.

Kohendumise lõpetamiseks antakse käsklus:

„KOHENDUMINE LÕPETADA!“,

mille järele võtta seisang „vabalt“.

§ 11. „RIVITULT!“

Lahkuda kohalt; eemalduda võidakse ainult niipalju, et ei oleks takistatud kiire kogumine juhi käskluse või signaali järgi; on lubatud kohendada rakmeid ja riideid, kõnelda ja istuda. Kohtadel, kus suitsetamine ei ole keelatud, võidakse suitsetada.

„PAIGALE!“

Asuda kiiresti endisele kohale ja võtta seisang „vabalt“.

2. Liikumine ja peatumine.

§ 12. Liikumine koondravis toimub **vabasammu, taktsammu, valvelsammu, kiirjooksuga või taktjooksuga.**

§ 13. **Vabasammu** kasutatakse rännakuil, halbadel teedel, kohendumise võimaldamiseks liikumisel koondravis, üleminekul sildadest ja liikumisel lahkrivis. Vabasammul ei ole täpsalt määratud sammu pikkust ega sagedust; normaalne liikumiskiirus teedel peab olema mitte alla 4 km 50 min. vältusel.

Liikumise algamiseks vabasammu antakse käsklus :

„EDASI — MARSS!“

Liikuda, nagu kellelegi soodsam, hoides pea otse ja rinna kõrgel, et kergendada hingamist. Sammu takti pidamine ei ole nõutav. Oma kohalt rivist mitte lahkuda. Võidakse kohendada riideid ja rakmeid, teha lahti krae haagid ja kuue nõöbid ja kõnelda. Suitsetamiseks on vaja erilist luba.

§ 14. **Taktsammu** kasutatakse koondravis kõigil harilikel liikumistel ja ka rännakutel.

„TAKTSAMMU — MARSS!“

Alata liikumist vasaku jalaga, hoides kere ja pea § 8 järgi ja liigutades käsi vabalt sammude taktis. Sammu pikkus on ligikaudu 80 sm, sagedus — 120 sammu minutis.

§ 15. **Valvelsamm** nõuab jõupingutust ja arendab liituvust ning distsipliini. Valvelsammu kasutatakse lühidatel maadel osa liituvuse ja distsipliini süvendamiseks ja kontrollimiseks, tervitamisel koondravis ja esinemistel.

„VALVELSAMMU — MARSS!“

Alata liikumist vasaku jalaga.

Viia kergesti kõverdatud vasak jalg ühes keha raskusega ette ja panna ta 80 sm kaugusel paremast jalast kogu tallaga maha, surudes ühes sellega vasaku põlve sirgeks ja kandes keha raskuse vasakule jalale. Jalga tõsta ainult niipalju, kui on vaja õige sammupikkuse saamiseks; jala tõstmisel hoida saapanina kergesti alla- ja väljapoole. Selle järele teha samm parema jalaga samuti nagu vasakuga. Niiviisi jätkata liikumist.

Kere ja pea hoida § 8 järgi; käed liiguvad sammude taktis pingutuseta umbes vöökohta kõrguseni ette ja väljasirutatult taha, sõrmed on kergesti kõverdatud.

Valvelsammu sagedus on 120 sammu minutis.

§ 16. „PAIGAL — MARSS!“

Märkida sammu takti paigal jalgade tõstmisega ja mahapanemisega. Tõusva jala konts tõsta maas oleva jala poole sääre kõrguseni ja selle kõrvale, saapanina kallutada tõstmisel veidi allapoole.

Liikumisel käsklus antakse jala mahapanekul, selle järele teha teise jalaga veel samm ja alata järgmise jalaga sammu märkimist paigal.

„OTSE — MARSS!“

Täitekäsklus antakse vasaku jala alla, pärast seda teha parema jalaga veel üks samm paigal ja jätkata edasiliikumist vasaku jalaga kas takt- või valvelsammul vastavalt sellele, kuidas liiguti enne käsklust „PAIGAL — MARSS!“.

§ 17. „NOOR KUUSK — SEIS!“

Täitekäskluse järele teha järgmise jalaga veel üks samm, panna taga olev jalg sammu taktis teise kõrvale ja jääda liikumatult valvelseisangusse.

Takt- ja valvelsammu liikumisel täitekäsklus antakse harilikult parema jala mahapanekul.

§ 18. **Kiirjooks** on lahingus olulise tähtsusega liikumisviis. Teda kasutatakse ainult väikestele kaugustele. Kiirjooksu peab harjutama sagedasti nii püsti-, põlvel- ja pikaliasendist (§§ 44—46) kui ka liikumiselt.

„KIIRJOOKSU — MARSS-MARSS!“

Joosta nii kiiresti kui jõutakse. Peatumine kiirjooksult sünnib kas määratud eseme juurde jõudmisel või käskluste järele „SEIS!“, „PÕLVELE!“ või „PIKALI!“ (§§ 44 ja 45).

Kiirjooksu tehnika kohta on maksev KKE I § 239.

Täitekäsklus „MARSS-MARSS!“ muudes käsklustes tähendab, et täitmine peab sündima kiirjooksul.

§ 19. **Taktjooksul** sammu pikkus on koormamata mehel 90 sm, rakmestatud ja relvastatud mehel 80 sm, sammu sagedus: koormamatult 180 sammu, koormatult 170 sammu minutis. Jooksu võib kasutada: rakmeteta — kuni 500 m, rakmetes — kuni 200 m peale.

„**TAKTJOOKSU — MARSS!**“

Eelkäskluse järele kallutada keha ettepoole ja kõverdada käed küünraliigesest, tõmmates sõrmed kergesti rusikasse ja tõstes rusikad keha ette vöö kõrgusele; küünarnukid hoida keha lähedal.

Täitekäskluse järele alata vasaku jalaga jooksu taktipärasel sammul.

Jalgade etteviimine toimub vabade liigutustega; põlved ja labajalad liiguvad üksteise lähedalt ette nii, et jooksujoon oleks sirge ja jäljed rööbastikku; esimesena puutub maha talla esiosa. Silmapilgul, mil keha raskus toetub etteviidud jalale, viimane sirgub ja tõukega vastu maad saadab keha edasi jooksusuunas.

Kere on kallutatud ette, puusad pöörduvad jooksutaktis sujuvalt ette- ja tahapoole, rind on kergesti tõstetud, kael loomulikus seisundis, pea otse, vaade ette suundud.

Kõverdatud käed õõtsuvad õlaliigeseist loomulikult, liikudes ette rinna kõrguseni, taha — vabalt.

Peatumine taktjooksult täidetakse § 17 toodud käskluse ja juhiste järele, vähendades eelkäskluse järele vähehaaval sammu sagedust.

§ 20. Üleminek ühelt sammuliigilt teisele teostatakse käskluste järgi:

„**TAKTSAMMU — MARSS!**“,

„**VALVELSAMMU — MARSS!**“,

„**VABASAMMU — MARSS!**“,

„**TAKTJOOKSU — MARSS!**“ ja

„**KIIRJOOKSU — MARSS-MARSS!**“.

Üleminekul taktsammult valvelsammule või ümberpöördult täitekäsklus antakse vasaku jala mahapanekul, selle järele teha veel üks samm endisel viisil ja alata liikumist vasaku jalaga uuel sammul.

Vabasammult minnakse üle esiteks taktsammule ja sellelt valvelsammule.

Jooksudelt võib üle minna ainult vabasammule. Üleminekuks jooksult sammule vähendada eelkäskluse järele vähehaaval jooksukiirust, täitekäskluse järele minna üle vabasammule.

§ 21. Väiksemaks kohamuutmiseks, kui asutakse paigal, antakse käsklus:

„*KOLM SAMMU EDASI (TAGASI, PAREMALE, VASAKULE) — MARSSI!*“

Liikumine edasi ja tagasi täidetakse taktsammul, peatumine sünnib ilma käsklusetä.

Liikumisel paremale (vasakule) astuda samm parema (vasaku) jalaga, panna vasak (parem) jalg kiiresti parema (vasaku) juurde ja niiviisi jätkata liikumist, kuni on tehtud määratud arv samme.

Pärast peatumist jääda valvelseisangusse.

3. Pöörded.

§ 22. „*PAREM (VASAK) — POOL!*“

a) Paigal.

Täitekäskluse järele pöörata kiiresti parema (vasaku) jala kannal ja vasaku (parema) jala ninal $\frac{1}{4}$ ringi paremale (vasakule), ühes pöördega panna taga olev jalg järsult ees oleva jala kõrvale; pärast pööret jääda valvelseisangusse. Kogu pööre täidetakse ühe võttega; pöörde ajal käed jäävad liikumatuks.

b) Liikumisel taktsammu.

Täitekäsklus antakse selle jala mahapanekul, kuhu poole pööre tehakse.

Ühes järgmise sammu astumisega pöörata vasaku (parema) jala ninal $\frac{1}{4}$ ringi paremale (vasakule), üheaegselt pöördega sirutada välja parem (vasak) jalg sammuks uues suunas ja jätkata liikumist. Pöörde tegemisel jalad põlvist ei kõverdu, käte liikumine jätkub endiselt.

d) Liikumisel vabasammu ja jooksul.
Pööre täidetakse vabalt.

e) Valvelsammul ja sammumisel paigal pööreid ei tehta.

§ 23. „ÜMBER — PÖÖR!“

a) Paigal.

Pöörata kiiresti vasaku jala kannal ja parema jala ninal $\frac{1}{2}$ ringi vasakule, ühes pöördega panna parem jalg järsult vasaku jala kõrvale, pärast pööret jääda valvelseisangusse. Pöörde ajal käed jäävad liikumatuks.

b) Liikumisel taktsammu.

Täitekäsklus antakse parema jala mahapanekul. Teha vasaku jalaga veel täis samm edasi, asetada parem jalg poole sammu kaugusel vasaku jala ette maha, pöörata järsult mõlema jala ninadel $\frac{1}{2}$ ringi vasakule, viies keha raskuse paremale jalale ja jätkates liikumist vasaku jalaga uues suunas täiel sammul. Käte liikumine pöördel jätkub endiselt.

d) Liikumisel vabasammu ja jooksul.
Pööre täidetakse vabalt.

e) Valvelsammul ja sammumisel paigal pööret ei tehta.

4. Liikumissuuna määramine ja muutmine.

§ 24. Üksikmehe või osa liikumist võidakse suunda:

- määratud eseme pihta;
- mööda või piki määratud joont;
- juhi järele;
- näidatud suunas;
- paremale, vasakule või tagasi,
- kaarkäigu abil.

§ 25. Liikumisel suunda muudetakse alljärgnevate käskluste järele.

a) „SUUND VALGE MAJA — MARSS!“

Eelkäskluse järele jõuda selgusele määratud suunapunkti asukoha üle.

Täitekäskluse järele võtta suund määratud eseme peale ja hoida see liikumisel alles, valides endale määratud suunas tarbekorral järkjärgult abipunkte, et mitte kõrvale kalduda õigest suunast.

b) „SUUND MÖÖDA (PIKI) TEED — MARSS!“

Täitekäskluse järele alata liikumist mööda (piki) määratud maastikujoont, hoides end sellest alati ühekaugusel.

d) „SUUND MINU JÄRELE — MARSS!“

Alata liikumist juhi jälgedes.

e) „SUUND SINNA (näidata käega) — MARSS!“

Alata liikumist näidatud suunas.

g) „SUUND PAREMALE (VASAKULE) — MARSS!“

„SUUND PAREMALT (VASAKULT) TAGASI — MARSS!“

Võtta suund $\sim$ endisest 90° paremale (vasakule) või paremalt (vasakult) tagasi.

h) „KAARES PAREMALE (VASAKULE) — MARSS!“

Täitekäskluse järele alata poolsammul kaarliikumist paremale (vasakule). Kui kaarliikumisega on võetud soovitud suund, antakse käsklus:

„OTSE — MARSS!“,

mille järele jätkata liikumist täiel sammul otse-suunas.

5. Tervitamine.

§ 26. Väljaspool rivi paigal tervitatakse järgmiselt.

a) Peakatteta.

Ajateenijad tervitavad, pöördudes tervitatava poole, võttes valvelseisangu ja jälgides pea pööramisega tervitatavat kuni tema möödumiseni. Tervitus algab 4 m tervitatava ees ja lõpeb pärast tema möödumist.

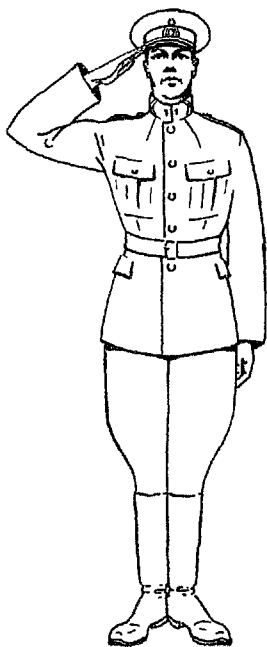
Ohvitserid ja üleajateenijad tervitavad pöördumisega tervitatava poole ja pea kummardamisega.

b) Peakattes.

Pöörduda tervitatava isiku poole, vaadata temale silma ja võtta valvelseisang; samal ajal tõsta parem käsi, mille neli sõrme on sirgelt koos ja põial toetub esimese sõrme vastu, järsu liigutusega, ilma pihupesa pööramata, meelekohta mütsiääre juurde; käsi jääb randmest paindumata ja moodustab käevarrega ühise sirge, õlavars on loomulikult üles tõstetud; esimese ja keskmise sõrme otsad puutuvad mütsiäärt (joon. 2).

Jälgida tervitatavat pea pööramisega.

Tervitus algab 4 m tervitatava isiku ees ja lõpeb pärast tema möödumist. Tervitamise lõpetamiseks viia parem käsi järsu liigutusega oma endisele kohale, pöörates ühtlasi pea otse.

Joon. 2. Tervitamine paigal, peakattes ja väljaspool rivi.

d) Rivitult koos asuvad kaitseväelased tervitavad pp. a või b kohaselt käskluse „VALVEL!“ järele. Tervitus lõpeb kas § 29 kohaselt või mõne muu käskluse (käsu) järele.

§ 27. Väljaspool rivi liikumisel tervitatakse järgmiselt.

a) Peakatteta.

Ajateenijad tervitavad, pöörates pea järsu liigutusega tervitatava poole, vaadates temale silma ja jälgides teda kuni möödumiseni pea pööramisega; tervitamise ajal mõlemad käed jäävad liikumatult allalastuiks. Tervitus algab 4 m tervitatava ees ja lõpeb pärast tema möödumist.

Ohvitserid ja üleajateenijad tervitavad pea pööramisega tervitatava poole ja peaga kummardamisega; käed jäävad tervitamise ajal liikumatuiks.

b) Peakattes.

Pöörata pea, tõstes kergesti lõuga, järsu liigutusega tervitatava poole ja vaadata temale silma, ühtlasi tõsta parem käsi järsult üles, nagu kirjeldatud § 26 p. b, ja jälgida tervitatavat pea pööramisega; vasak käsi jääb liikumatult allalastuks. Tervitus algab 4 m tervitatava ees. Pärast möödumist tervitatavast lasta käsi järsu liigutusega alla ja pöörata pea otse.

§ 28. Tervitamiseks ravis paigal antakse käsklus:

„VALVEL!“

„PAREMALE (VASAKULE, KESKELE) — VAAT!“

Võtta valvelseisang, pöörata järsult pea käskluses näidatud suunda ja tõsta lõug vähe üles, vaadates tervitatavale silma. Tervitatava liikumisel saata teda vaatega, pöörates vastavalt pead.

Ohvitserid, nende kohtadel olevad allohvitserid ja vooride ülemad võtavad ühtlasi parema käe tervitusasendisse (§ 26 p. b), kui ollakse peakattes.

§ 29. Tervitamise lõpetamiseks rivis paigal antakse käsklus:

„**OTSE — VAAT!**“

Pöörata pea järsu liigutusega otse ja jääda valvelsisangusse.

Ohvitserid, nende kohtadel olevad allohvitserid ja vooride ülemad lasevad ühes sellega parema käe alla.

§ 30. Tervitamiseks **koondravis liikumisel** antakse käsklus:

„**VALVELSAMMU — MARSS!**“

„**PAREMALE (VASAKULE, KESKELE) — VAAT!**“

Käskluse järele: „**VALVELSAMMU — MARSS!**“ meeskond algab liikumist valvelsammul; käskluse järele: „**PAREMALE (VASAKULE) — VAAT!**“ kõik pööravad pea vasaku jala mahapanekul järsu liigutusega tervitatava poole, saates teda vaatega; käed liiguvad § 15 kohaselt.

Ohvitserid, nende kohtadel olevad allohvitserid ja vooride ülemad tõstavad ühtlasi parema käe tervitusasendisse (§ 26 p. b) ja katkestavad vasaku käe liikumise.

Tervitamine lõpeb käskluse järgi:

„**TAKTSAMMU — MARSS!**“

Pöörata pea järsu liigutusega otse ja alata liikumist taktsammul.

6. Pea paljastamine ja katmine.

§ 31. Koondravis pead paljastatakse käskluse järele:

„**MÜTSID — PEAST!**“

Peakate võetakse peast vaba käega (kui mõlemad käed on vabad, siis parema käega) järgmiselt:

- suvemüts haarata nokast pöidlaga alt, teiste sõrmedega pealt, tõsta müts peast ja lasta käsi ühes mütsiga vabalt alla, hoides mütsi põhjaga väljapoole;
- talvemüts haarata eesmisest ülemisest nurgast, tõsta peast ja lasta käsi ühes mütsiga vabalt alla, hoides mütsi põhjaga ettepoole;
- kiivri võtmiseks peast vabastada lõuarihm parema pöidlaga lõua alt, viia rihm pöidlaga kiivri esiserva alla, vajutada ta vastu kiivrit ja võtta kiiver peast ning hoida nagu suvemüts.

§ 32. Pead kaetakse käskluse järele:

„MÜTSID — PÄHE!“

Panna müts või kiiver pähe ja jääda endisse asendisse.

B. SEISANG JA TEGEVUSED RELVAGA.

1. Üldalused.

§ 33. Relva peab käsitsema alati hoolikalt ja ettevaatlikult, et hoiduda relva, enda või kaaslaste vigastamisest ja takistamast naabrite tegevust.

Koondravis peavad laetud relvad olema alati kaitsevinnastatud. Tulerelva käsitsemisel, eriti pikaliasendis, kanda hoolt, et relva suue kunagi ei puutuks vastu maad ja et suudmesse või mehhanismi ei satuks liiva ega muud mustust.

§ 34. Paigal püssi (kk-t, pk-t) hoitakse koondravis harilikult jalal (§ 36 p. a). Liikumisel koondravis püssi (kk-t, pk-t) kantakse rihma abil harilikult õlal või seljas (§ 38); väiksematel ümberpaigutustel ka jalal.

§ 35. Relvaga varustatud üksikmehe seisangu, liikumise, pöörete ja pea paljastamise kohta on üldiselt maksvad §§ 8—23, 31 ja 32 ühes alljärgnevate lisandustega ja erinevustega, mis on tingitud relvade hoidmisest ja kandmisest (§§ 36, 37, 40 ja 41).

2. Seisang.

§ 36. „VALVEL!“

a) Jalale võetud püssiga (kk-ga, pk-ga).

Hoida püss (kk, pk) paremas käes, laekaba täiel ulatusel vastu maad, triklikaitse otse ettepoole, kaba terav nurk saapaninade joonel ja vastu paremat saabast; mõlemad küünarnukid on ühekõrgusel, põial hoiab püssi seestpoolt ja puudutab reit viimase liikmega, teised sõrmed on sirgelt koos laesääre (kk-1 ja pk-1 — rauaümbriku) peal (joon. 3). Keha seis nagu relvata (§ 8).

b) Õlale võetud püssiga (pk-ga).

Püss (pk) on riputatud vasakule õlale rihmale niiviisi, et ta asub püstloodis suudmega ülespoole ja triklikaitsega ettepoole; vasak käsi on sirgelt alla lastud, põial asub rihma ja pära vahel, surudes püssi alla ja kergesti vasakule, ülejäänud sõrmed on koos pära välisküljel, küünarnukk surub püssi (pk-t) kergesti vastu külge. Muud kehaosad nagu relvata (§ 8).

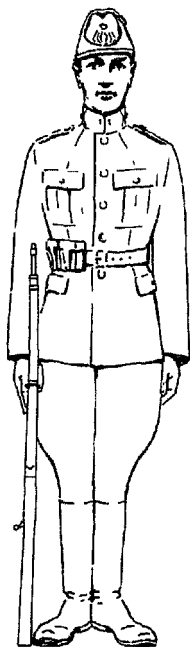
d) Õlale võetud kk-ga.

Kk on riputatud vasakule õlale rihmale niiviisi, et ta asub horisontaalselt suudmega ettepoole keha ja vasaku käe vahel.

Vasak käsi on küünarnukist kõverdatud, surub kk-t kergesti vastu külge ja toetab teda peoga alt, hoides kinni sõrmedega rauaümbrikust. Muud kehaosad nagu relvata (§ 8).

e) Selga võetud püssiga (kk-ga, pk-ga).

Relv (püss, pk, kk) on riputatud selga rihmaga üle vasaku õla (ratsanikel ja rattureil — üle parema õla); relva pära on lükatud tahapoole nii, et ta ei takistaks käe hoidmist seisangus „valvel“. Kehaosade seis nagu relvata (§ 8).

Otsevaade.

Külgvaade.

Joon. 3. Valvelseisang jalale võetud püssiga

§ 37. a) „**VABALT!**“

Relv hoitakse, nagu kirjeldatud § 36.

Keahoid nagu relvata (§ 9).

b) „**KOHENDU!**“

Jalale võetud püssi (kk-t, pk-t) võidakse nihutada paigalt ja hoida kahe käega. Õlale või selga (§ 36) võetud püssi (kk-t, pk-t) jalale ei võeta. Kehahoid nagu relvata (§ 10).

d) „**RIVITULT!**“

Lahkuminekul relvad viiakse kaasa, kui enne seda ei olnud käsiklust nende hakitamiseks või mahapanekuks.

Võidakse võtta püssid (kk, pk) õlalt või seljast ja käes hoida, nii kuidas kellelegi soodsam.

3. Relva asendi muutmine.

§ 38. „**RIHMALE!**“

Selle käsikluse järele relvad võetakse õlale, kuna need kaitsevaelased, kel on ette nähtud relvade kandmine seljas, võtavad nad selga.

Võtta vaba kehaseis. Kui püss oli laadimata ja kaitsevinnastamata, seada ta kaitsevinna (§ 49).

Püssi ja pk võtmiseks õlale pista vasak käsi rihma ja lae vahelt läbi ja riputada relv vasakule õlale § 36 p. b kohaselt; kk võtmiseks õlale pista vasak käsi rihma ja rauaümbriku vahelt läbi ja riputada relv vasakule õlale § 36 p. d kohaselt.

Püssi (kk, pk) võtmiseks selga tõsta ta pea kohale triklikaitsega ettepoole ja suudmega vasakule üles (ratsanikud ja ratturid — suudmega paremale üles), pista pea ja parem käsi (ratsanikud ja ratturid — pea ja vasak käsi) rihma ja relva vahelt läbi, riputada relv selga ja lükata käega relva pära tahapoole niivõrra, et see ei takistaks kätt hoidmisel valvelseisangus või liikumisel.

Pärast rihmalevõtmist valvelseisang võetakse järgmise eelkäskluse või vastava käsikluse järele.

§ 39. „RIHMALT!“

Võtta vaba kehaseis.

Võtta püss (kk, pk) õlalt (seljast), anda ta paremasse kätte ja asetada jalale, nagu kirjeldatud § 36 p. a.

4. Liikumine ja pöörded.

§ 40. Õlale võetud relvaga liikumisel **valvelsammu** (§ 15) ja **taktsammu** (§ 14) vasak käsi toetab püssi (pk-t, kk-t) liikumatult § 36 pp. b ja d kohaselt; selga võetud relvaga liikumisel mõlemad käed liiguvad nagu liikumisel relvata.

Vabasammul (§ 13) võib kanda püssi (kk-t, pk-t) nii, kuidas kellelegi mõnusam.

Taktjooksul (§ 19) kõverdatud vasak käsi toetab õlal olevat püssi, hoides rihmast rinna kõrgusel.

§ 41. Jalal oleva relvaga liikumiseks sammu ja pööreteks tõsta relv eelkäskluse järele parema käega jalapöia paksuse võrra maast lahti, suruda käsi relvaga vastu reit ja hoida relv nii kuni liikumise või pöörde lõpuni, mil ta laekabaga pehmelt jala kõrvale maha lasta.

Jooksudel jalal oleva relva kaba tõstetakse umbes poole sääre kõrgusele ja relv hoitakse püstloodis keha ligi.

5. Tervitamine.

§ 42. Väljaspool rivi tervitamine õlale või selga võetud relvaga sünnib nii paigal kui liikumisel samade juhiste kohaselt, mis on maksvad tervitamisel relvata (§§ 26 ja 27); jalal hoitud relvaga — nagu peakatteta (§§ 26 p. a ja 27 p. a).

§ 43. Rivis paigal või liikumisel tervitatakse relvaga samuti nagu relvata (§§ 28—30), kusjuures

õlal olevat relva vasak käsi toetab liikumatult § 36 pp. b ja d kohaselt.

6. Asendite muutmine.

§ 44. „PÕLVELE!“

Täidetakse ükskõik missugusest asendist paigal või liikumisel.

Põlvitamisel püstiasendist tõsta ette vasak jalg ja laskuda paremale põlvele, längutades keha ettepoole, kuivõrra seda on vaja varjumiseks, ja hoides parema käega paremast põlvest ettepoole ja kõrvale püstloodis maha asetatud relva; vasak käsi toetub vasakule põlvele.

§ 45. „PIKALI!“

a) Paigal.

Viskuda vabalt oma ette maha, kasutades vahepealsete toetuspunktidenä vasakut põlve ja vasakut kätt; suruda keha vastu maad; jalad hoida lahus, vaade on ette suundud. Mahaheitmisel püss (kk, pk) hoida paremas käes, suudmega vasakule ja üles; pikaliasendis toetada relv laesäärega (rauaümbrikuga) vasakule pihule. Õlal või seljas olev relv võtta enne pikaliheitmist paremasse kätte.

b) Liikumisel.

Heita ülalkirjeldatud viisil maha liikumise suunas.

§ 46. „PÜSTI!“

a) Põlvelasendist.

Tõusta järsult püsti, toetudes vasaku käega vasakule põlvele, ja võtta seisang „vabalt“. Püstitõusmisel relvale mitte toetuda.

b) Pikaliasendist.

Võtta püss (kk, pk) paremasse pihku, tõsta rauasuue veidi üles, toetuda vasakule käele ja samal

ajal tõmmata parem jalg võimalikult keha lähedale, keha ülemist osa maast eraldamata. Andes tõuke vasaku käega ja parema jala ninaga, tõusta järsult üles, asetada vasak jalg ette ja panna parem selle juurde; samal ajal võtta relv jalale ja jääda seisangusse „vabalt“.

7. Relvade käsitsemine.

§ 47. Püssi, püstoli ja pk laadimine, kaitsevinnastamine ja tühjendamine, samuti täakide kinnitamine püssidele peavad sündima väledasti ja takistuseteta kõigis kehaseisudes, liikumisel, pimeduses ja pähepandud gaasitorbikutega. Vahetatavate raudadega kk-tel peab võidama pimeduses ja pähepandud gaasitorbikutega väledasti ja relva rikkumata vahetada ka rauda.

Kõigi käesolevas § loeteldud tegevuste täitmisel kehaseis on vaba, üksikute võtete üheaegne sooritamine ei ole nõutav.

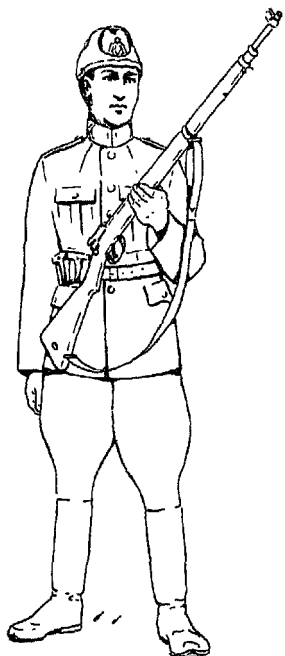
§ 48. „PÜSSID (PÜSTOLID, KK, PK) — LAADI!“

Käsklus antakse esimeseks laadimiseks ja harjutamise otstarbel.

a) Püss.

— Olles ükskõik missuguses seisangus või asendis, heita püss kiiresti vasakusse kätte, raskuskeskmega vasakusse pihku, ja haarata vasaku pihuga tugevasti laesäärest. Seistes ja põlvitades laadimisel hoida laepära vastu paremat reit, padrunitasku all; rauasuue hoida poolviltu üles-, ettepoole ja vasakule, maast umbes 45° nurga all (joon. 4). Lamades laadimisel toetada kabanurk maha; raud hoida poolviltu üles-, ettepoole ja vasakule, suudmega umbes vasaku silma kõrgusel.

— Asetada parem pihk luku käepideme alla, pöörata käepide täiesti vasakule ja otsekohe selle järele, käe liikumist katkestamata, tõmata lukk täiel ulatusel tagasi. Luku avamine peab olema kiire, kuid sellejuures lukk ei tohi tulla tagaseisu järsu löögiga.

Joon. 4. Püssi hoidmine laadimisel püstiasendis.

— Avada padrunitask, pikaliasendis selleks veidi vasakule küljele pöördudes, ja võtta välja pide padrunitega, haarates pidet sõrmedega nii, et käe ülestõstmisel ja lukukoja juurde viimisel kuulid oleksid pöördud ettepoole

ja pideme asetamisel lukukotta ei oleks vaja pöörata pidet ega seada ümber sõrmi padrunite peal. Asetada pide otsapidi lukukoja pidemeõnaraasse, hoida tihedalt vastu õnara tagaseina ja suruda veidi tahapoole längu. Panna parema käe põial võimalikult pideme lähedal püsti või põiki ülemise padruni peale, teiste sõrmedega haarata padrunitisalve (vene vintpüssil) või laesääre serva salvepõhja kohalt (inglise vintpüssil) ja vajutada padrunid salve tugeva ja sujuva rõhumisega. Vene vintpüssil sellejuures ülemine padrun peab minema jagaja laba alla, mille järele visata pide lukukojast välja.

- Panna parema käe pihk pöidlakohaga luku käepidemele, saata käepide hooga ette ja pöörata ta viimase võimaluseni paremale. Luku ettesaatmise ja paremale pööramise vahel ei pea tekkima peatust.

b) Püstol.

- Avada parema käega tupp ja võtta välja sellest püstol, haarates püstolipära pihku nii, et parema käe esimene sõrm oleks välja sirutatud ja asuks laskemehhanismi keha parema külje vastas.
- Hoides parema käe küünarnukki keha vastas, kõverdada käsi ja tõsta püstol üles nii, et raud oleks suundud viltu ette- ja ülespoole (kallutatud püstloodis-seisust ettepoole mitte enam kui 30° võrra), kelk asuks tagapool, sihik otse parema õla kohal ja õlast umbes 20 sm eespool.
- Pöörata püstol, käevarre seisu ja püstoliraua suunda muutmata, nii et pära oleks suundunud vasakule. Kui magasinipesas on tühi magasin, siis vajutada vasaku pöidla esiküljega magasinilingile, vabastades sellega pesast ma-

gasini, tõmmata vasaku käega magasin pesast välja ja panna ta oma kohale tuppe. Võtta tupest täidetud magasin, pista see pesa avasse ja suruda ta vasaku pöidlaga lõpuni pesasse, nii et magazinilink kargaks magazinipõhja alla selgesti kuuldava naksuga.

- Pöörata püstol, käevarre seisu ja püstoliraua suunda muutmata, nii et pära oleks suundunud poolparemale. Haarata vasaku käe pöidlaga ja kõverdatud esimese sõrme küljega kelk külgedelt sihiku kohalt, tõmmata kelk viimase võimaluseni tagasi ja lasta sõrmed kelgu pealt allapoole ära libiseda ja kelk vabalt ette joosta.
- Hoides püstolit laadimise algseisus (käesoleva § p. b lõik 2), suruda parema käe pöidlaga kaitseriivi pöörlik ülespoole, kaitsevinnastades sellega püstoli. Selle järele panna püstol tuppe ja sulgeda tupp.

Kui vahetult ees seisab laskmine, jääda ootama tulekäsklust või märgi ilmumist tõstetud ja kaitsevinnastatud püstoliga. Parema käe esimene sõrm peab kogu aja püsima väljasirutatuna ja laskemehhanismi keha külje vastas hoituna. Triklikaitse sorm tohib libiseda alles ühes püstoli suunamisega märgi pihta. Vahetult enne seda püstol vabastatakse kaitsevinnakust kaitseriivi pöörliku vajutamise allapoole.

Laadimisel külgepandud tupp-päraga hoida püstol samuti, nagu kirjeldatud ülalpool. Tupp-pära sellejuures hoida vastu paremat külge ja võtta õlasse ainult püstoli suunmisel märki.

d) Püstol-kuulipilduja.

- Anda pk vasakusse kätte ja haarata tugevasti vasaku pihuga eespool triklikaitset; pära jääb seistes ja põlvelt laadimisel vastu paremat külge, lamades laadimisel — vastu maad.

- Tõmmata käepide tagasi, tuua ta lukukojast mööda, pöörata vasakule ja viia kaitsevinnaku väljalõikesse.
- Pöörata pk paremale küljele, nii et magasinipesa oleks ülalpool, võtta kotist magasin, pista see, kuulideküljega eespool, magasinipesasse ja viia paigale tugeva surumisega, nii et magasinilink läheks oma kohale selgesti kuuldavalt.

Tuletegevuse juures jääb ära käepideme viimine kaitseseisu. Käepide tuuakse ainult otsesuunas tagasi, nii et lukk jääks vinna päästiku peale. Relva laadimisel liikumise eel või koondravis aga tuleb käepide enne magasin külgepanemist tingimata viia kaitseseisu.

e) Kk „Madsen“.

Laadimine toimub peamiselt lamades, mõnikord ka istudes. Lamades laadimisel toetada kuulipilduja laekaba maha, istudes laadimisel — kokkusurutud reitele.

- Haarata magasin, ülemise kinnise otsaga eespool, umbes keskkohalt vasakusse pihku; põial hoiab magasin tagant, teised sõrmed — eest.
- Hoides magasin kergesti ettepoole längus, panna ta magasinipesa avale niiviisi, et magasin esiküljel olev plektapp satuks pesa esiseinas olevasse auku, magasin põhi asuks tervelt pesa ava kohal ja magasin tagumine alumine nurk oleks peaaegu vastu magasinilinki.
- Suruda magasin pesasse järsu ja tugeva vajutamisega tahapoole ja alla, nii et link kargaks magasin tagumises alumises servas olevasse auku.
- Haarata parema käe esimese ja keskmise sõrmega käepideme rullist, toetada põial

kuulipilduja kuklale ja tuua käepide järsu, tugeva tõmbega viimase võimaluseni tagasi; tõmmata sõrmed käepideme rullilt tahapoole ära ja lasta raud vabalt ette joosta.

- Saata käepide parema pihu mõhna kõva tõukega ettepoole, nii et käepideme vars jääks kinni käepideme piduri taha.

Kui enne laadimist kuulipildujal on peal tühi magasin, siis suruda vasaku käe löögiga magasinilink järsult ülespoole, püüda kinni vasaku käega pesast väljakargav magasin ja panna see maha. Uus magasin peale panna, nagu esimesel laadimisel, tuua vintraud käepideme tõmbega tagaseisu, lasta vabalt ette joosta ja lüüa käepideme vars kinni käepideme piduri taha.

g) Kk „Lewis“.

Laadimisasendite ja laekaba hoidmise kohta v. punkt e esimene lõik.

- Võtta magasin mõlemasse kätte nii, et põidlad asuksid magasinirummu kaanel ja teised sõrmed haaraksid magasinil paremalt ja vasakult alt; parem põial asub magasiniriivi juures, vasak põial — otse riivi vastas oleva õõnsa liistu peal.
- Tõsta magasin samba kohale niiviisi, et rummukaane liistust ja riivist läbiminev sirgjoon moodustaks täisnurga kuulipilduja pikiteljega.
- Pöörates magasinil veidi paremale ja vasakule, juhtida magasinirummu augu soon magasinisamba hamba kohale ja rõhuda magasinil pikaldase vajutusega samba otsa, kuni magasiniriiv sambaõõnsuses olevasse uurdesse kargab. Pöörata magasin kuni peatuseni paremale.

M ä r k u s. Kui rummusoon on õieti samba hamba kohal ja magasin ei lüganud käes paremale ega vasakule, peab magasin pikaldase vajutusega paigale minema. Kui magasin siiski paigale ei lähe, siis peab järele vaatama, kas ta ei ole vigastatud. Magasini ajamine samba otsa löökidega on keelatud.

— Haarata parema käe pöidla ja kahe esimese sõrmega vinnapidemest ja tuua lukk tugeva tõmbega viimase võimaluseni tagasi.

Kui enne laadimist kuulipildujal on peal tühi magasin, siis panna käed magasinile peale nagu laadimisel, vajutada magasiniriiv parema pöidlaga paremale ja tõsta ära magasin samba otsast. Uus magasin peale panna, nagu esimesel laadimisel, ja tuua lukk vinnapidemega tagaseisu.

§ 49. Relvad kaitsevinnastatakse käskluse järgi:
„KUKK!“

See käsklus võidakse anda ka ühes laadimiskäsklusega:

„PÜSSID (PÜSTOLID, PK, KK) — LAADI JA KUKK!“

Iga edasiliikumise eel ja relva laadimisel käigul kaitsevinnastada laetud relv ka siis, kui selleks erikäsklust ei anta. Püstol kaitsevinnastada laadimise ja tule katkestamise järel alati, ka ilma erikäskluseta.

a) Vene vintpüss.

— Hoida püss vasakus käes, nagu laadimisel, tõsta ta, raua suunda muutmata, ülespoole ja toetada laekaba parema käe õlavarrele tihedalt küünraliigese lähedal. Haarata kuke-nupust parema käe pöidlaga ja kahe esimese

sõrmega, tõmmata kukk viimase võimaluseni tagasi ja viia ta vasakulepööramisega kaitsevinnaku õnrasse.

— Katsudes kergesti pöörata luku käepidet, kontrollida, kas kukk on kaitsevinnas; kontrollimiseks käepideme pihta löömine on keelatud.

b) Inglise vintpüss.

Hoides püssi nagu laadimisel (§ 48 p. a), suruda parema käe pöidlaga kaitseriivi pööririk viimase võimaluseni tahapoole alla.

d) Püstol.

Hoides püstolit laadimise algseisus (§ 48 p. b 2. lõik), suruda kaitseriivi pööririk viimase võimaluseni ülespoole.

e) Püstol-kuulipilduja.

Tõmmata käepide tahapoole nii, et ta mööduks lukukojast, ja pööramisega vasakule viia ta kaitsevinnaku väljalõikesse.

g) Kk „Madsen“.

Suruda vasaku käe pöidlaga kaitseriivi pööririk ülemisse seisu.

h) Kk „Lewis“.

Toetada parema käe põial kerekaanele ja tõmmata üles kaitseriiv esimese ja teise sõrmega, kuni riivi väljalõige läheb vinnapideme taha selgesti kuuldava naksumisega.

§ 50. Kaitsevinnakust relvad vabastatakse kaitseriivide või kuke viimisega endisse seisus. Relvi hoida sellejuures samuti nagu kaitsevinnastamisel.

Erikäsklust relvade vabastamiseks kaitsevinnakust ei anta. Relvad vabastatakse kaitsevinnakust iga käskluse järele, mille täitmine seda iseenesest nõuab, nagu käsklused tuleavamiseks, tühjendamiseks jne.

§ 51. Laetud relvad tühjendatakse käskluse järelle:

„PADRUNID — VÄLJA!“

a) Püss.

Hoida püss nagu laadimisel, tõmmata välja padrunid üksteise järelle luku avamisega ja sulgemisega, väljatõmbamisel püüda kinni padrunid parema käe (inglise vintpüssil — vasaku käe) sõrmedega ja panna padrunitaskusse.

Ingelse vintpüssi tühjendamisel ei ole vaja käepidet luku ettelükkamisel paremale pöörata.

b) Püstol.

Hoida püstol nagu laadimisel, võtta magasin pesast, panna tuppe ja tõmmata kelk täiel ulatusel tagasi. Kelgu tagasitõmbamisel hoida parema käe esimene sõrm kestaheitmise ava kohal ja püüda kinni rauast väljatulev padrun.

d) Püstol-kuulipilduja.

Vinnas või kaitsevinnakus oleval kuulipildujal vajutada magazinilingile, vabastades sellega magasinini, võtta välja magasin pesast ja panna kandekotti.

e) Kk „Madsen“.

Toetada laekaba maha. Vajutada vasaku käega järsult magazinilingile, otsekohe selle järelle lasta käsi libiseda lingilt ülespoole, püüda kinni pesast väljakargav magasin ja panna ta ära. Tõmmata tagasi käepide vähemalt kolm korda hooga ja järsult, lastes iga korra järelle rauda vabalt ette joosta. Avada kaas ja veenduda, et padrunipesas ei ole padrunit. Lasta alla löökhoob vajutamisega triklile ja panna kinni kaas.

g) Kk „Lewis“.

— Võtta magasin kuulipilduja pealt ja panna ta ära.

— Hoides parema käega vinnapidet, vajutada vasaku käe esimese sõrmega trikile ja lasta lukk **ettevaatlikult** ja **nõksukaupa**, et lasku ei sünniks, täiesti ette minna. Siis tõmmata järsult ja tugevasti vinnapidemest, heites sellega padruni pesast välja. Veenduda, et padrun on välja tulnud, siis lasta lukk jälle ette minna. Tõsta üles kaitseriiv ja vasakpoolne tolmukaitsja.

§ 52. „**RAUD!**“

Selle käskluse järele vahetatakse kk „Madsenil“ vintraud.

- Kui kuulipilduja on laetud, siis padrunid välja võtta, nagu kirjeldatud § 51 p. e, löökhooba aga mitte alla lasta ja kaant mitte sulgeda. Kui kuulipilduja on tühi, siis vinnata löökhoob käepideme tõmbega ja avada kaas. Kaitsevinnastada löökhoob vasaku pöidlaga.
- Keerates ühenduspoldi pöörikut vasaku käega ettepoole, kruvida välja ühenduspolt ja võtta ta hammaste vahele (1924. a. kuulipildujal keerata poldi pöörikut ainult pool ringi, siis tõmmata polt viimase võimaluseni vasakule).
- Panna vasak pihk juhtraami alla eespool ühenduskeele pesa ja haarata parema käega laekael; vasaku käega kergitada juhtraami, kuni hoobadetelg vabaneb juhtraami õnara-test ja taandurhoova tapp tuleb välja ühendaja nuudist. Selle järele tõmmata pära ühes laskemehhanismi kehaga tahapoole ja alla, kuni ühenduskeel tuleb välja oma pesast (1924. a. kuulipildujal kergitada juhtraami niipalju, et pära otse alla langeb, siis toetada kaba täiesti vastu maad. Panna kõrvale pära ühes laskemehhanismi kehaga (ainult vanal tüübil). Panna parema käe keskmine

sõrm saatja rummu alla ja tõmmata raud tagasi niikaugele, et saaks kinni haarata lukukojast pihuga. Haarata lukukoda pihku, tõmmata vintraud täiesti välja ja panna ta kõrvale.

- Võtta uus raud lukukoda pidi paremasse pihku nii, et saatja sõrg oleks all, ja juhtida raua ots läbi juhtraami rauaümbriku; sellejuures hoida raud täpsalt rauaümbriku suunas ja hoiduda vigastamast juhtraami torutaolist osa. Kui raud on juhitud ümbriku, hoida lukukoja seinad täpsalt rööbiti juhtraami seintega ja suunda lukukoja juhtliisitud juhtraami soontesse; sellejuures hoiduda vigastamast juhtraami otspindasid või tõmbikutelje pöörikut. Selle järele saata ette lukukoda koos vintrauaga.

Vanemat tüüpi kuulipildujail, millel tõmbik järele aitamata ei lange seljale ja ei lähe üle jälje põhiplaadi, vajutada parema käe keskmise sõrmega tõmbikukannale ja tõmbikukäpale, nii et tõmbik langeks seljale ning läheks jäljest üle; siis vintraud lõpuni ette lükata.

- Panna tagasi oma kohale pära ühes laskemehhanismi kehaga (vanemal, lahtise käepidemega kuulipildujail sellejuures hoida üleval käepide parema käe keskmise sõrmega nii, et ta ei läheks mööda oma pidurist) ja keerata kinni ühenduspolt.
- Vabastada löökhoob kaitsevinnast; käepideme abil tõmmata raud tagaseisu ja lasta pikka-mööda ette; veenduda sellejuures, et lukk õieti liigub. Triklile vajutamisega päästa vinnast löökhoob ja sulgeda kuulipilduja kaas.

§ 53. „PÜSSID (KK, PK) — NÄIT!“

Käsklus antakse õppuste eel ja pärast laskeharjutusi õnnetustest hoidumise otstarbel.

Püssi näitamisel avada padrunitask, viia püss laadimisseisu, võtta välja püssist lukk ja tõsta püss, hoides teda vasaku käega laekaelast, vasakule õlale nii, et rauasuue asuks ülespoole ja padrunisalv vastu õlga; padrunipesa näitamiseks lasta püss õlal horisontaalasendisse.

Kk asetada maha jalgadele, avada kaas ja magasinikotid, tühjendada magasinid ja näidata padrunid eraldi ette.

Pk kaitsevinnastada ja tõsta rinna kõrgusele rauasuudmega vasakule ja üles, hoides parema käega laekaelast ja toetades relva vasaku käega laesääre otsa kohalt. Avada magasinikotid, tühjendada magasinid ja näidata padrunid eraldi ette.

§ 54. Tääkide asetamiseks püsside otsa antakse käsklus:

„TÄÄK!“

Liikumisel ja pikaliasendis asetatakse tääk püssi otsa vabalt, kuidas kellelegi soodsam.

Püsti paigal seistes jalal oleva püssiga või põlvitades, asetatakse tääk püssi otsa järgmiselt.

a) Vene vintpüss.

— Asetada püss parema käega keha keskkoha ette ja haarata ta pealtpoolt ülemist hoidrõngast.

— Vasaku käega, mille selg pööratakse keha poole, haarata vööli tupes oleva täägi torust, tõmmata tääk tupest, tuua ta keha ette ja asetada püssi otsa, pöörates teda raua otsas paremale, kaeluse ja toru väljalõikega kirbualuse kohale. Surudes parema pöidlaga täägikaelust vasakule, vajutada tääk vasaku käega lõpuni oma kohale; selle järele pöörata parema pöidlaga täägikaelus lõpuni paremale.

— Haarata püss parema käega laesäärest ja viia ta oma kohale.

b) Inglise vintpüss.

- Asetada püss parema käega keha keskkoha ette ja haarata ta ülemise hoidrõnga kohalt.
- Vasaku käega, mille selg pööratakse keha poole, haarata vööl tupes oleva täägi käepidemest, tõmmata tääk tupest, tuua ta keha ette ja asetada püssi otsa, surudes vasaku käe päkaga täägiriivi lõpuni pessa.
- Haarata püss parema käega laesäärest ja viia oma kohale.

§ 55. „TÄÄGID — TUPPE!“

Püsti paigal seistes jalal oleva püssiga või põlvitades, võtta tääk püssi otsast ja asetada tuppe järgmiselt.

a) Vene vintpüss.

- Tõsta püss parema käega keha ette, haarata ta põlvedega ja võtta kinni vasaku käega ülemise hoidrõnga ja täägitoru vahelt.
- Pöörata parema põidlagaga ja kõverdatud esimese sõrmega täägikaelus vasakule, avausega kirbualuse kohale; vasak põial toetada vastu täägitoru alumist serva ja suruda sellega tääki ülespoole. Parema käe surumisega või kergete löökidega täägipõlvele alt tõsta tääk ülespoole, torukrae ülemise äärega vastu kirbualust; selle järele pöörata tääk raua otsas vasakule, torukrae avausega kirbualuse kohale, ja tõsta ta parema käega raua otsast.
- Asetada tääk tuppe parema käega, kallutades vasakuga tupeava ettepoole.
- Haarata püss parema käega laesäärest ja viia oma kohale.

b) Inglise vintpüss

- Tõsta püss parema käega keha ette, haarata ta põlvedega ja võtta kinni vasaku käega ülemise hoidrõnga alt.

- Suruda vasaku pöidlaga täägiriiv lõpuni pessa; parema käega haarata tääk käepidemest ja tõsta ta raua otsast.
- Asetada tääk tuppe ja viia püss oma kohale, nagu kirjeldatud vene vintpüssi kohta.

D. GAASITORBIKU KÄSITSEMINE.

1. Üldist.

§ 56. Iga kaitsevaelane, millisel kohal ta ka ei teeniks, peab olema põhjalikult ette valmistatud gaasitorbiku käsitlemises igas olukorras.

Torbiku käsitlemine peab toimuma kiiresti ja rakistusetu nii relvaga kui relvata kõigis kehaseisudes, liikumisel ja pimeduses. Torbikuvõtete täitmiseks pikaliasendis pöörduda seljale.

Torbiku käsitlemisel kehaseis on vaba, võtete üheaegset sooritamist ei nõuta.

§ 57. Torbikut E.I või R.S.C. kantakse kas kande-, oote- või kaitseasendis.

Kandeaasendis (§ 58) torbikut kantakse siis, kui lähemal ajal pole oodata gaasirünnakut.

Ooteasendis (§ 59) torbikut kantakse neil juhtudel, kui gaasirünnakut võib oodata lähemal ajal.

Kaitseasendisse torbik võetakse gaasirünnaku või gaasialarmi puhul või käskluse järele „GAAS!“ (§ 60).

§ 58. **Kandeaasendis** torbikut kantakse toosis üldiselt paremal küljel, erijuhtudel (näiteks, kui püss on seljas rihmaga üle vasaku õla) vasakul küljel, kandepaelaga üle vastupidise õla ja kinnitatult tripiga vastava nõöbi külge. Torbiku kandepael asub pealpool rakmeid. Toosi ülemine äär peab olema kämbla laiuse võrra allpool vöörihma, tripinööp sellisel kõrgusel, et torbiku väljavõtmiseks oleks võimalik kallutada toosi ettepoole 45° all.

Torbikul E.I on kurn kruvitud suukarbi külge; torbik asub kandetoosis kurnaga eespool ja näokattega ülevalpool.

Torbikul R.S.C. on kurn suukarbi küljest lahti keeratud; näokate asub kandetoosis kurna peal.

2. Torbiku käsitsemine relvata.

§ 59. „TORBIK!“

Selle käskluse järele torbik võetakse kandeesendist ooteasendisse.

Täitmise kirjelduses on eeldatud, et torbikut kantakse paremal küljel. Kui torbik asub kandeesendis vasakul küljel, on tegevused samad, kuid täidetakse vastupidise käega.

a) Torbik E.I.

- Haarata kandetoos parema käega väljastpoolt, pöidlaga tagant, ülejäänud sõrmedega eest, ja kallutada ta ülemise otsaga 45° võrra ettepoole; samal ajal avada toosi kaas vasaku käega.
- Võtta torbik toosist vasaku käega ja lasta toos käest.
- Tõsta torbiku kandepael mõlema käega üle pea ja riputada torbik rinnale.
- Sulgeda parema käega toosi kaas, samal ajal korraldada vasaku käega päitsed; kuklapael peab rippuma väljaspool näokatet.

b) Torbik R.S.C.

- Avada kandetoos, nagu kirjeldatud p. a.
- Võtta torbik toosist vasaku käega ja lasta toos käest; vabanenud parema käega võtta toosist kurn, haarates selle kruvitorust.
- Kruvida kurn kindlasti suukarbi külge.
- Tõstes kandepaela üle pea, riputada torbik rinnale, sulgeda kandetoos ja korraldada päitsed, nagu kirjeldatud p. a.

§ 60. „GAAS!“ või „Gaasialarm!“

- Katkestada kohe hingamine ja sulgeda silmad, kuni torbik on täielikult asetatud näole.
- Kui kantakse kiivrit, siis pikendada kiivri lõuarihm ja lükata kiiver turjale. Pikaliasendis lükata kiiver maha.
- Võtta torbik (nii E.I kui R.S.C.) kaitseasendisse järgmiselt.

a) Ooteasendist.

- Pista põidlad kulmupaelte taha paelte näokatte külge kinnitamise kohal, jättes muud sõrmed vabaks väljapoole näokatet, tõmmata päitsed laiali, tõsta näokatte näo ette ja ajada lõug ette.
- Asetada lõug sügavalt näokattesse; kui müts on peas, haarata see sõrmedega ja tõsta pea taha (pikaliasendis — lükata peast maha), ühes sellega tõmmata päitsed põialdega pähe nii sügavalt, et paelad oleksid parajasti pingul. Paeltes ei tohi olla keerde; ülemise kulmupaela keerdumineku vältimiseks hoida päitsed pähetõmbamisel peast eemal. Pärast päitsete pähetõmbamist asetada peakatte pähe, kiivril — lühendada ka lõuarihm. Suvemütsi tõstmiseks pea taha päitsete pähetõmbamisel võtta kinni mütsinoka nurkadest põialde ja esimeste sõrmedega; talvemütsi äratõstmiseks pista esimesed sõrmed eestpoolt kõrvalappide alla.
- Haarata vasaku käega rippuv kuklapael ja viia kukla tagant läbi paremale poole; parema käega võtta kinni paela otsas olevast metallrõngast ja asetada see näokatte parema ääre küljes olevale haagile, abistades seda tegevust vasaku käega.
- Alata hingamist väljahingamisega.

b) Kandeasendist.

- Avada kandetoos ja võtta torbik toosist, nagu kirjeldatud § 59, torbikul R. S. C. kruvida suukarbi külge kurn.
- Võtta torbik kätte, asetada ta näole, kinnitada kuklapael ja alata hingamist, nagu kirjeldatud käesoleva § p. a.
- Visata vasaku käega torbiku kandepael üle pea, samal ajal sulgeda parema käega kandetoos.

§ 61. „TORBIK — PEAST!“

Võtta torbik (nii E. I. kui R. S. C.) kaitseasendist ooteasendisse järgmiselt.

- Kui peas on kiiver, pikendada kiivri lõuarihm ja lükata kiiver turjale.
- Päästa parema käega kuklapael haagist lahti.
- Haarata sama käega kurnast ja lükata see alt ülespoole üle lõuaotsa, vabastades sellega näokatte näolt ja päitsed peast; kui peas on müts, tõsta see samal ajal peast vasaku käega.
- Lasta torbik rinnale ja panna peakate pähe (kiivril lühendada lõuarihm).

§ 62. „TORBIK — KÜLJELE!“

Selle käskluse järele torbik viiakse ooteasendist kandeasendisse.

Täitmise kirjelduses on eeldatud, et torbikut kantakse paremal küljel. Kui torbik viiakse kandeasendisse vasakule küljele, on tegevused samad, kuid täidetakse vastupidise käega.

a) Torbik E. I.

- Haarata suukarbist vasaku käega, tõsta torbik üles ja tõmmata kandepael üle pea; samal ajal avada parema käega kandetoosi kaas.
- Asetada torbik toosi vasaku käega, abistades seda tegevust paremaga.
- Sulgeda kandetoosi kaas parema käega.

b) Torbik R. S. C.

— Tõmmata kandepael üle pea ja avada kandetoos, nagu kirjeldatud p. a.

— Keerata lahti kurn suukarbi küljest ja asetada toosi parema käega.

— Panna torbik toosi ja sulgeda toos, nagu kirjeldatud p. a.

3. Torbiku käsitsemine relvaga ja liikumisel.

§ 63. Püsti paigal õlale või selga võetud püssiga (kk-ga, pk-ga) torbikuvõtted täidetakse samuti nagu relvata.

Seistes jalale või kätte võetud püssiga (kk-ga, pk-ga), asetada relv enne torbiku võtmist jalgade vahele, kaba terava nurgaga vastu maad, suudmega ette- ja ülespoole, hoides teda kõvasti kinni põlvedega. Toimida torbikuga, nagu relvata; pärast torbikuvõtete lõpetamist võtta püss uuesti jalale.

Pikali- ja põlvelasendis asetada püss (pk) torbikuvõtete täitmise ajaks maha, lukukäepidemega vastu maad; laskmisel toelt jätta relv toele; kk asetada jalgadele ja toetada laekaba maha. Pöörduda seljale, hoidudes pöördumisel kõrgele tõusmast, toimida torbikuga nagu relvata ja võtta endine asend.

§ 64. Liikuv mees gaasitorbiku käsitlemiseks peatub.

III. ÜKSIKMEES LAHKRIVIS.

III. Üksikmees lahkrivis.

§ 65. Kui olukord ja maastik ei võimalda liikuda või teetseda koondrivis, siis tehakse seda lahkrivis.

Lahkrivis vahed ja kaugused üksikute meeste vahel harilikult on suuremad kui koondrivis. Kask-

lusega määratud vahed ja kaugused meeste vahel on ainult üldiseks aluseks vahede ja kauguste hoidmisel, nende täppis alalhoidmine ei ole nõutav. Samuti lahkriivis ei ole nõutav meeste asumine ühel sirgjoonel (joondumine) rinnetpidi ja sügavuti.

Liikumine lahkriivis toimub vabasammu või, vajaduse korral, vabajooksuga, kiirjooksuga, roomates või käpili.

Relva hoitakse ja kantakse nii, nagu see on sobivam käesoleva või lähemal ajal eelseisva tegevuse jaoks: lühematel liikumistel — käes või kaenlas; pikematel liikumistel — rihmal õlal, seljas või kaenlas; rünnakul — kahes käes valmina kiireks palgepanemiseks või täägivõitluseks. Mehe tegevused ja liigutused on vabad ning sundimatud.

Täielik tähelepanu, erksus, hoogsus liikumisel, väledus teotsemisel ja hea, sõjamehelik kehahoid on lahkriivis nõutavad samal määral kui koondriivis. Mittehädavajalikud kõnelused on keelatud.

Relvade käsitlemisel alati kinni pidada kätteharjutatud töötamisreeglitest. Erilise hoolega hoida relva põrutuste, löökide ja mustuse eest.

§ 66. „EDASI — MARSS!“

Alata liikumist vabasammul. Kui käsklus anti asumisel pikali või põlvel, siis eelkäskluse järele valmistuda kiireks püstitõusmiseks.

Sammu pikkus ja sagedus peavad olema nii suured, kui seda lubab maastik. Hoogus edasijõudmine on alati nõutav.

§ 67. „EDASI JOOSTES — MARSS!“

Alata liikumist vabajooksuga. Kehahoid on vaba, jala taktipärane mahapanemine ei ole nõutav.

§ 68. „KIIRJOOKSU (KRAAVI JOONELE) — MARSS-MARSS!“

Joosta edasi nii kiiresti kui jõutakse. Kui käsklus anti pikali või põlvel asumisel, siis eelkäskluse järele valmistuda kiireks püstitõusmiseks.

§ 69. „TAGASI — MARSS!“

Pöörduda ümber ja alata liikumist vabasammul endisele vastupidises suunas.

§ 70. Liikumise suuna kättejuhatamine ja muutmine täidetakse §§ 24 ja 25 toodud juhiste kohaselt, välja arvatud suuna muutmine kaarkäigu abil, mida lahkrivis ei kasutata.

§ 71. Liikumine katkestatakse käskluste järele:

„PIKALI!“,

„VARJU!“,

„PÕLVELE!“

või

„SEIS!“.

Käsklused „PIKALI!“ ja „PÕLVELE!“ täidetakse, nagu koondrivis (§§ 45 ja 44).

Käskluse „VARJU!“ järele asuda kiiresti lähemasse vastase tule ja vaatluse eest täiesti varjatud kohta, moondades end ka õhustvaatluse eest. Kiirjooksuga liikumisel (§ 75) võidakse punkt või joon, kuhu tuleb välja jõuda, ära tähendada ka enne liikumiskäsklust. Määratud punkti või joonele jõudmisel peatuda ilma käskluseta ja varjuda.

Käsklus „SEIS!“ antakse lahkrivis ainult neil juhtudel, kui peatamisel tahetakse jätta mees või osa püstiasendisse. Selle käskluse järele jääda pärast peatumist vabalt püsti seisma.

§ 72. „ROOMATES EDASI (TAGASI)!“

„ROOMATES MAANTEEKRAAVI!“

„ROOMATES MINU JÄRELE!“

Roomata võidakse: a) käte ja saapaninade abil, b) mõlemate kätega tõmmates ja ühe kõveraks-tõmmatud jalaga tõugates, d) ühe käega tõmmates ja vastupidise jalaga tõugates (vasak käsi, parem jalg).

Roomamisel püss (kk) hoitakse, kuidas kellelegi soodsam, kuid niiviisi, et temasse ei satuks mustust või ta ei saaks vigastada.

Roomamisega liigutakse ainult lühematele kaugustele.

§ 73. „KOHALE!“

See käsklus antakse laskekohale asumiseks. Kohalekäsitamine võib sündida nii paigalt kui liikumiselt. Tarbekorral võidakse määrata laskekoht ligikaudu eelkäskluses.

Laskekoha valikul pidada silmas kõige esmalt tule mõjuvuse saavutamise eeltingimusi, selle järele varjumise vajadust.

Laskekohale asumine peab toimuma võimalikult varjatult vastase vaatluse eest, tarbekorral roomates. Tarvilikud ettevalmistused tuleavamiseks (relvade laadimine, sihiku seadmine, võimaluse korral märkide kirjeldamine jne.) võimalikult teha varjul olles.

§ 74. Tuletegevuses tekkival pikematel vaheaegadel laskekohal olev mees või osa asub tarbekorral uuesti tule ja vaatluse eest täiesti varjatud kohta käskluse järele:

„VARJU!“

Seda käsklust võidakse anda ka olenematu tuletegevusest, paigal asuva või liikuva üksikmehe või osa varjumiseks vastase maa- või õhustvaatluse eest.

§ 75. Liikumine vastase jalaväe relvade mõjuva tule all sünnib hüpetega.

„HÜPE SUURE KIVI JOONELE — MARSS-MARSS!“

„HÜPE MINU JÄRELE — MARSS-MARSS!“

„HÜPE KOLMKÜMMEND MEETRIT EDASI — MARSS-MARSS!“

„HÜPE — MARSS-MARSS!“

Eelkäskluse järele valmistuda hüppeks, seades püssi (pk) kaitsevinna (tühjendades kk), sulgedes padrunitasku (kk-1 — kokku korjates magasinid ja sulgedes kandekotid) ja seades end valmis püsti-kargamiseks (§ 46 p. b). Sellejuures keha ei tohi tõusta kõrgemale harilikust asendist ja liigutused peavad jääma vastase eest võimalikult varjatuteks.

Täitekäskluse järele karata kiiresti püsti ja tormata edasi antud suunas.

Peatumine hüppe lõpul toimub:

- käskluseta — määratud kohale väljajõudmisel või juhi mahaheitmisel;
- käskluse järele (§ 71), kui koht, kuhu oli vaja välja jõuda, ei olnud ette määratud.

Kui laskur võib avada tule iseseisvalt, ilma käskluseta, siis ta asub hüppe lõpul ilma käskluseta ka „kohale“ ja jätkab tuletegevust. Vastasel korral ta varjub pärast hüppe sooritamist täielikult.

Hüppe pikkus oleneb maastikust, vastase tule mõjust ja osa tahtejõust, harilikult ta on 20—60 m. Pikemad hüpped võidakse sooritada järkjärgult, tehes vahepeal lühiajalisi peatusi, mis aga ei tohi takistada kiiret edasijõudmist.

Äärmiselt kiire püstikargamine ja edasitormamine ning äkiline pikaliheitmine hüppe lõpetamisel peavad raskendama vastasele tabamist ning on hüppe eduka sooritamise tähtsamateks eeltingimusteks.

§ 76. Peatustel vastase vaatluse ja jalaväe relvade tule all, kus puuduvad küllalt soodsad looduslikud varjed, kaevutakse käskest ootamata, omal algatusel. Muudel juhtudel kaevumist alatakse käskest järele:

„KAEVU!“

a) Lamades tule või vaatluse all.

Asetada relv käe ulatusel maha: püss (pk) luku käepidemega vastu maad, kk — toetatuna jalgadele. Pöörduda küljele, võtta välja labidas ja alata kaevumist, lamades vasakul või paremal küljel ja asetades jalad laiali enda toetamiseks. Labidat hoida ühe käega lehe lähedusest, teisega varre otsast, labidaga töötada nii, kuidas kellelegi soodsam.

Kõige esmalt valmistada labidaga enda ette muldvall relva toetamiseks ja enda varjamiseks. Valli asemel võib kasutada esialgseks katteks ka täidetud mullakotti või seljapauna. Valli varjus kaevata enda kõrvale umbes 40—50 sm laiune lohk, mida süvendada ja pikendada keha mõõdete kohaselt, roomates tahapoole. Kaevamisel saadud muld laduda vastase poole eesvalli paksendamiseks ja tõstmiseks; tulistamise hõlbustamiseks külgsuunas ja kaitseks vastase tule eest küljelt eesvall pikendatakse külgedele. Kaitseks tagant tulevate kuulide ja mürsukildude eest moodustatakse enda taha tagavall. Vallid moondatakse kohapeal leiduva materjaliga. Moondamist püüda saavutada juba enne töö algamist.

Alul ei pea mõtlema mingisugustele mõõdetele, tähtis on eeskätt kiirus lasketoe ja küllalise paksusega eesvalli moodustamisel ja kaevumisel. Hiljem, kui on saavutatud esialgne varjumine, arendada kaevatud lohk **laskepesaks laskmiseks lamades** (P.E. I §§ 249 ja 284) ja see esimesel võimalusel pesaks **laskmiseks põlvelt ja püsti** (P.E. I §§ 250, 251 ja 284).

Kaevumisel võitlejad peavad abistama üksteist tule ja labidaga. **Töö kestel ei tohi kunagi katkeda tuli ega vaatlus.**

b) Väljaspool tuld ja vaatlust.

Kaevumine toimub töötamiseks kõige soodsamas asendis. Töötamisel peetakse silmas töö algusest peale P.E.I antud ehitiste mõõteid. Moondamine enne töö algust on sunduslik.

§ 77. Käsitulereelvade, täägi ja gaasitorbiku käsitsemine lahkriivis sünnib samuti, nagu kirjeldatud koondrivi kohta (§§ 47—64).

3. peatükk.

JAGU.

I. L-JAGU.

A. KOOSSEIS.

§ 78. L-jagu normaalselt koosneb jaoülemast, jaoülema abist ja 8 reamehest.

Olukorra kohaselt l-jaos võib olla ka vähem mehi, sealjuures aga ta peab suutma täita oma ülesandeid.

§ 79. L-jaos mehed nummerdatakse alates paremalt tiivalt järgmiselt: nr. nr. 1—8 on laskurid, nr. 9 — jaoülema abi. Kui jaos on olemas pk, siis sellega on varustatud jaoülem, kes ühtlasi kannab poolt pk laskemoonast; teist poolt pk laskemoonast kannab nr. 1. Kui jaos on vastavalt välja õpetatud ja varustatud erikütte, siis need on nr. nr. 2 ja 3. Nr. 1 on normaalselt jao **alussõduriks**, kelle järele kogu jagu teostab oma joondumist, liikumist ja tegevust.

Kui jagu liigub viimase numbriga eesotsas, siis on alussõduriks viimane number. Erijuhtudel jao-

ülem võib määrata alussõduriks jao keskmise mehe või mõne muu numbri käsklusega:

„**ALUSSÕDUR REAMEES TAMM!**“

B. L-JAGU KOONDRIVIS.

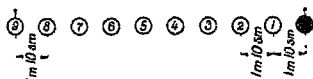
1. Rivistused.

§ 80. L-jao rivistused koondrivis on:

- joon ühes viirus;
- kolonn ühekaupa.

Erijuhtudel:

- joon kahes viirus;
- kolonn kahekaupa.

Joon. 5.

L-jao üheviiruline joon.

1 m 10 sm, lugedes mehe jalakannast kõrvalseisva mehe sama jala kannani.

Jaoulem asub jao paremal tiival, tema abi — jao vasakul tiival samadel vahedel.

§ 82. Jao kolonn ühekaupa (joon. 6) on paremale pööratud jao joon ühes viirus (§ 81). Sõdurid asuvad üksteise taga, moodustades ühe sirgjoone. Kaugused sõdurite vahel on 1 m 10 sm, lugedes jalakannast jalakannani.

Jaoulem asub jao alges, tema abi — jao lõpus samadel kaugustel.

§ 81. Joonel ühes viirus (joon. 5) sõdurid asuvad numbrite järjekorras üksteise kõrval, moodustades ühe sirgjoone. Vahed sõdurite vahel on

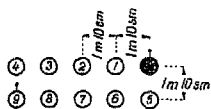

Joon. 6.

L-jao kolonn ühekaupa.

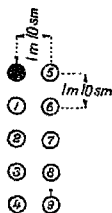
§ 83. Jao joonel kahes viirus (joon. 7) teine pooljagu asub esimese pooljao taga. Vahed ja kaugused on §§ 81 ja 82 järgi.

Jaotlem asub esimese pooljao paremal tiival, jaotilema abi — teise pooljao vasakul tiival samadel vahedel.

Joon. 7.

L-jao kaheviiruline joon.

Joon. 8.

L-jao kolonn kahekaupa.

§ 84. Jao kolonn kahekaupa (joon. 8) on paremale pööratud jao joon kahes viirus (§ 83). Teine pooljagu asub esimese pooljao kõrval paremal. Kaugused ja vahed on §§ 81 ja 82 järgi.

Jaotlem asub esimese pooljao alges, tema abi — teise pooljao lõpus samadel kaugustel.

§ 85. Erijuhtudel, peamiselt siseteenistuse täitmisel ja paraadidel, on lubatud rivistada jagu joonele ja kolonni lühendatud vahedele ja kaugustele. Sel juhul mehed asuvad üksteisest niisugustel vahedel, et kõrvuti seisvate meeste küünarnukid puutuvad kergesti üksteist; kaugused üksteise taga seisvate meeste vahel on ligikaudu 55 sm, lugedes jalakannast jalakannani.

Liikumise algusega võetakse normaalkaugused ja -vahed.

§ 86. Jao õpetamisel jaoülem asub seal, kust tal on soodsam õpetada on jagu.

§ 87. Jao kogumist joonele tehakse ainult paigal. Kogumist kolonni täidetakse paigal ja liikumisel.

Harilikult jagu kogub jaoülema järgi; kogumine teostatakse kiirjooksul.

§ 88. „JAGU, JOONELE — KOGU!“

Alussõdur asub jaoülema kõrvale ja võtab valvelseisangu. Jagu rivistub tema järgi vastavalt § 81 ühele sirgjoonele, joondudes niiviisi, et iga mees, pöörates pea paremale ja tõstes veidi lõuga, näeks endast lugedes neljanda mehe rinda.

Pärast alussõduri kohaleasumist jaoülem astub pool sammu ette, pöördudes ühtlasi vasakule, ja kontrollib käskluse täitmist. Joondumise kontrollimiseks jaoülem tarbekorral võib liikuda oma kohalt. Joondumise lõpetamiseks jaoülem käsleb: „**VALVEL!**“ ja läheb oma kohale rivis või talitab § 86 kohaselt.

Kogumiseks joonele kahte viirgu (§ 83) või lühendatud vahedele (§ 85) antakse käsklused:

„**JOONELE KAHTA VIIRGU — KOGU!**“
või

„**JOONELE LÜHENDATUD VAHEDELE — KOGU!**“

§ 89. „JAGU, KOLONNI — KOGU!“

Alussõdur asub jaoülema taha ja võtab valvelseisangu. Jagu rivistub tema järgi vastavalt § 82 ühele sirgjoonele, joondudes niiviisi, et iga mees näeks ainult eesseisva mehe kukalt.

Pärast alussõduri kohaleasumist jaoülem pöördub ümber ja kontrollib käskluse täitmist. Joondumise kontrollimiseks jaoülem tarbekorral võib liikuda oma kohalt. Joondumise lõpetamiseks jaoülem

käskleb: „**VALVEL!**“ ja pöördub ümber või talitab § 86 kohaselt.

Kui pärast käsklust „**KOGU!**“ jaoülem liigub edasi sammu või joostes, siis jagu järgneb temale samal viisil.

Kogumiseks kolonni kahekaupa (§ 84) või lühendatud kaugustele (§ 85) antakse käsklused:

„**KOLONNI KAHEKAUPA — KOGU!**“
või

„**KOLONNI LÜHENDATUD KAUGUSTELE — KOGU!**“

§ 90. Kui olukorra kohaselt on tarvilik koguda jagu kohale, kus jaoülem ise ei asu, siis see sünnib, näiteks, käskluse järele:

„**JAGU, MAANTEEKRAAVI TUULEVESKI SUUNAS JOONELE (JOONELE KAHE VIIRGU) — KOGU!**“

või

„**JAGU, ÜKSIKU MÄNNI JUURDE VALGE MAJA SUUNAS KOLONNI (KOLONNI KAHEKAUPA) — KOGU!**“

Jagu kogub määratud kohale ja rivistusse alussõduri järgi.

§ 91. Paigalseisva jao joondumise viimistlemiseks vajaduse korral antakse käsklus:

„**JAGU — JOONDU!**“

või

„**JAGU, LÜHENDATUD VAHEDELE (JA KAUGUSTELE) — JOONDU!**“

Jagu joondub §§ 88 ja 89 kohaselt. Joondumine lõpetatakse käsklusega: „**VALVEL!**“.

§ 92. Erijuhtudel jagu joondakse vasakul tiiva või jao keskel määratud alussõduri järgi käsklusega:

„JAGU, VASAKULE (KESKELE) — JOON- DU!“

Sõdurid pööravad pead vasakule (keskele) ja joonduvad § 88 kohaselt.

2. Liikumine.

§ 93. Jagu liigub harilikult kolonnis, joonel ta liigub ainult väiksemateks ümberpaigutusteks.

Jao liikumised, peatumine, samm muutmise ja pöörded täidetakse samade käskluste ja juhiste järgi, mis on antud üksikmehe kohta (§§ 12—23, 40 ja 41). Liikumissuuna, sammu õige pikkuse ja sageduse eest on vastutav jaoülem (alussõdur).

Eelkäskluse järgi jaoülem (alussõdur) leiab määratud suuna või valib selle iseseisvalt. Täitekäskluse järgi jagu hakkab liikuma korruga, joondues seljataha ja külgsuunas (joonel ja kolonnis kahekaupa) ning hoides õiged kaugused ja vahed; ebaõiged kaugused ja vahed parandatakse liikumisel vähehaaval, et mitte rikkuda korda rivis.

Peatumisel kiirjooksult jagu asub kiiresti endisse rivistusse ilma erikäskluseta.

§ 94. Jao joone või kolonni väikesi ümberpaigutusi võidakse teostada joondumisega alussõduri järele. Selleks alussõdur paigutatakse vastavalt ümber ja antakse käsklus:

„JAGU (VASAKULE, KESKELE) — JOON- DU!“

Täitekäskluse järgi jagu asub kiiresti uuele kohale ja joondub §§ 88, 92 või 89 kohaselt. Joon-
dumine lõpetatakse käsklusega: „VALVEL!“.

3. Suuna ja asendite muutmise.

§ 95. Joonete rivistatud jao suunda võib muuta ainult paigal. Kolonni rivistatud jao suunda võib muuta paigal ja liikumisel.

§ 96. Joonele või kolonni rivistatud jao suuna muutmine paigal täidetakse joondumisega alussõduri järgi, kes selleks pöördub nõutavasse suunda.

Paigalseisva jao suuna muutmiseks antakse käsklus:

„SUUND TUULEVESKI (SUUND SINNA — näidata käega), PAREMALE (KESKELE, VASAKULE, KOLONNI) — JOONDU!“

Eelkäskluse viimase sõna järele alussõdur pöördub nõutavasse suunda, täitekäskluse järele jagu joondub §§ 88, 92 või 89 kohaselt. Joondumine lõpetatakse käsklusega: „VALVEL!“.

§ 97. Kolonni rivistatud jao suuna muutmine liikumisel täidetakse samade käskluste ja juhiste järgi, mis on antud üksikmehe kohta (§ 25). Suuna muutmisel jagu liigub jaoülemale (alussõduri) jälgedes.

§ 98. Joonele või kolonni rivistatud jao asendite muutmine paigal ja liikumisel täidetakse samade käskluste ja juhiste järgi, mis on antud üksikmehe kohta (§§ 44—46). Kolonnis mehed heidavad pikali poolviltu paremale.

4. Rivistuste muutmine.

§ 99. Joonel ühes või kahes viirus asuva jao ümberrivistamine paigal kolonni ühe- või kahekaupa (või ümberpöördult), kui pole vaja arvestada suunda, teostatakse joone pööramisega paremale (kolonni pööramisega vasakule).

Kui on vaja arvestada suunda, siis pärast moodustamist joonest kolonn viiakse nõutavasse suunda § 97 kohaselt.

§ 100. Üleminek kolonnist joonele endises suunas täidetakse:

a) kolonni alge viimisega sinna, kuhu peab asuma joone parem tiib, sõdurite asumisega oma ettenähtud kohtadele vastavalt §§ 82 või 84 ja joone pööramisega vasakule;

b) rivistumisega joonele vasakule (ümberpööratud kolonnist — paremale) käskluse järele:

„JAGU, JOONELE (JOONELE PAREMALE) — MARSS (MARSS-MARSS)!“

Rivistumisel **paigal** jaoulem (alussõdur) jääb oma kohale, muud sõdurid lähevad (hüppavad kiirjooksul) otseteed oma uutele kohtadele temast vasakule (paremale), asudes joonele §§ 81 või 83 kohaselt.

Liikumisel rivistumist kolonnist joonele tehakse ainult kiirjooksuga. Jaoulem (alussõdur) jätkab liikumist endise kiirusega; muud sõdurid, jõudes joonele, jätkavad liikumist temaga ühises taktis ja ühesuguse kiirusega.

§ 101. **Joonelt ühes viirus joonele kahte viirgu** (§ 83) jagu rivistub ainult paigal käskluse järele:

„KAHTE VIIRGU — MARSS (MARSS-MARSS)!“

Teine pooljagu pöördub paremale, liigub taktisammul (kiirjooksul) oma kohale esimese pooljao taha, peatub ja pöördub vasakule.

§ 102. **Joonelt kahes viirus joonele ühte viirgu** (§ 81) jagu rivistub ainult paigal käskluse järele:

„ÜHTE VIIRGU — MARSS (MARSS-MARSS)!“

Teine pooljagu pöördub vasakule, liigub taktisammul (kiirjooksul) esimese pooljao tagant välja ja pöördega liikumisel paremale asub oma kohale esimese pooljao vasakul tiival.

§ 103. **Kolonnist ühekaupa kolonni kahekaupa** (§ 84) jagu rivistub käskluse järele:

„KAHEKAUPA — MARSS (MARSS-MARSS)!“

a) Paigal.

Teine pooljagu liigub taksammul (kiirjooksul) paremale esimese pooljao kõrvale ja peatub.

b) Liikumisel.

Rivistumisel sammul esimene pooljagu märgib sammu takti paigal, teine pooljagu liigub endisel sammul paremale esimese pooljao kõrvale; teise pooljao jõudes oma kohale, jagu jätkab liikumist jaoülema käskluse järele: „OTSE — MARSS!“.

Rivistumisel kiirjooksuga esimene pooljagu jätkab liikumist endise kiirusega, teine pooljagu asub kiirjooksul paremale esimese pooljao kõrvale ja jätkab liikumist esimese pooljao ühesuguse kiirusega ja ühises taktis.

§ 104. **Kolonnist kahekaupa kolonni ühekaupa** (§ 82) jagu rivistub käskluse järele:

„ÜHEKAUPA — MARSS!“

Esimene pooljagu algab (jätkab endisel viisil) liikumist, teine pooljagu märgib sammu takti paigal kuni esimese pooljao möödumiseni, pärast seda jätkab liikumist, asudes oma kohale kolonnis ühekaupa.

5. Relvade käsitsemine.

§ 105. Pikematel peatustel ja puhkustel jagu paneb püssid hakki, ehitades ühe või kaks hakki vastavalt sõdurite arvule; ühes hakis ei tohi olla üle viie püssi.

Püsside hakitamiseks jagu rivistatakse joonele ühte viirgu ja antakse käsklus:

„PÜSSID — HAKKI!“

Normaalse koosseisuga jaos ehitavad hakid esimeses pooljaos 2. ja 3., teises pooljaos 6. ja 7. numbrid. Hakitamiseks püssid ulatatakse jao tiibadelt ja keskkohalt hakitajate kätte. Pärast püssi vastuvõtmist oma naabrilt hakitajad pöörduvad nägudega vastamisi haki ehitamiseks.

Vene vintpüssid hakitatakse nööri või nahast rõnga abil, millest nelja püssi täägid vinditaoliselt läbi pistetakse poole pikkuseni; tääkide kokkuasetamisel ja laadide laialitõmbamisel hoiduda kirjude kokkupuutumisest. Ülejäänud püssid toetatakse lahtiselt valmis hakkide najale.

Inglise vintpüssid ühendatakse paarikaupa hakitamishaagi pikemate aasade abil. Vasakpoolne mees (3. ja 7. numbrid) paneb niiviisi ühendatud ja alt hargikujuliselt lahkutõmmatud püssipaari laekabade tõmpidele nurkadele maha poolpõiki oma ette nii, et vasaku käega hoitav püss asuks enesele lähemal. Parempoolne mees (2. ja 6. numbrid) paneb oma ühendatud püssipaari rööbiti alumise paari peale nii, et püsside otsad läheksid alumise paariga vaheliti, ja keerab oma paari paremale, kuni see asub risti alumise paariga. Jao ülejäänud püssid pannakse niiviisi moodustatud alushakkidele juurde.

Pk, kui see jaos olemas, asetatakse püssihaki alla, toetades ta rauaga ühe püssi rihmale.

Pärast hakitamist hakitaiad pöörduvad endisse suunda.

Käskluse järele:

„PÜSSID!“

hakitajad lahutavad haki vastupidises järjestuses ja annavad püssid edasi teistele sõduritele.

§ 106. Seljapaunad ja rakmed võetakse seljast ja pannakse maha oma ette jalaninade joonele käskluse järele:

„PAUNAD — MAHA!“

Gaasitorbikud võetakse maha ainult erikorralduse järel.

Paunad ja rakmed pannakse uuesti selga käskluse järel:

„**PAUNAD — SELGA!**“

§ 107. Kui pärast püsside hakitamist või paunade mahapanekut antakse käsklus „**RIVITULT!**“, siis mehed lahkuvad rivist kas hakkide ette või taha vastavalt jaoülema korraldusele. Enne jao lahkuminekut jaoülem määrab ühe mehe valvuriks relvade ja paunade juurde.

§ 108. Vastase ootamatu ratsarünnaku korral koondravis olev jagu tulistab vastast joonelt ühes viirus. Tulistamisel koondrivist laskeasendi valib ja määrab käsklusega jaoülem olenevalt olukorrast ja maastikust.

Joone moodustamiseks kallaletungi korral jaokolonnile küljelt jagu pööratakse paremale või vasakule.

Kallaletungi korral jaokolonnile eest jagu rivistatakse joonele § 100 p. b kohaselt.

Kallaletungi korral jaokolonnile tagant või joonele tiivalt jagu pööratakse vastase poole ja rivistatakse kolonnist joonele § 100 p. b kohaselt.

L-jao tuli koondrivist ratsaväe pihta avatakse käskluse järel:

„**RATSAVÄGI! PÜSTI (PÕLVELT)! TULD!**“

Käskluse „**PÜSTI (PÕLVELT)!**“ järel kõik jao sõdurid võtavad käskluses määratud asendi ja vabastavad püssid kaitsevinnakust.

Käskluse „**TULD!**“ järel avatakse vaba üksikutuli. Tule lõpetamiseks antakse käsklus „**LÖPP!**“ (§ 130).

§ 109. Madalalt (alla 300 m) ründava lennuki tulistamiseks koondriivis liikuvale (asuvale) üksikule jaole antakse käsklus:

„LENNUK! TULD!“

Jagu hüppab teeäärele (maanteekraavi), peatub ja rivotult avab tule lennuki pihta.

Lennukite tulistamiseks määratud jagu kannab püsse laetult ja kaitsevinnastatult, gaasitorbikuid ooteasendis.

D. L-JAGU LAHKRIVIS.

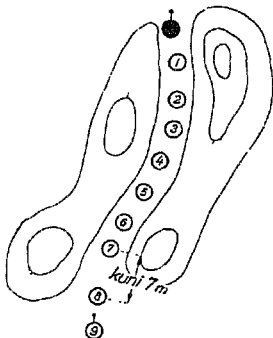
1. Rivistused.

§ 110. L-jao põhivivistused lahkriivis (§ 65) on:

- järestik,
- ahelik.

Peale nende jagu kas tervikuna või osakaupa võib kasutada veel igasuguseid muid rivistusi või

nende kombinatsioone, kui maastik, nähtavus või vastase tule mõju seda nõuavad. Üheks niisuguseks rivistuseks on trobikond.

Joon. 9.

L-jagu järestikus.

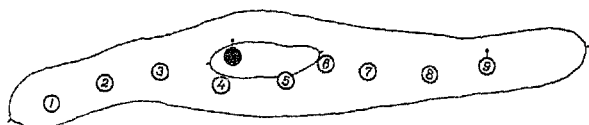
§ 111. Järestikus (joon. 9) sõdurid asuvad sügavuti numbrite järjekorras; kaugused nende vahel võivad tõusta kuni 7 m ja määratakse käsklusega. Järestikus sõdurid ei joondu.

§ 112. Ahelikus (joon. 10 ja 11) sõdurid on hajutatud laiuti. Vahed sõdurite vahel määratakse käsklusega harilikult 4—7 m; käskluses antud

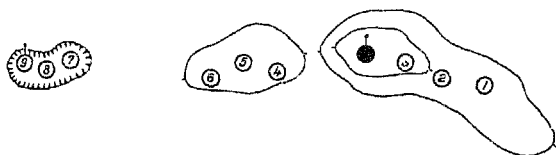

vahed määravad kogusummas vaid aheliku üldpikuse, sõdurite asetus ahelikus oleneb ainult maastikust ja vastase tule mõjust.

Ahelikus sõdurid ei joondu.

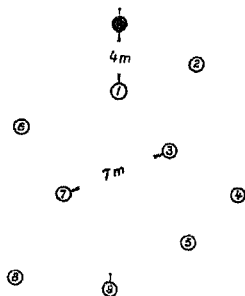

Joon. 10. L-jagu ahelikus.

Joon. 11. L-jagu ahelikus.

§ 113. Trobikonnas (joon. 12) sõdurid on asetatud korrapäratult laiuti ja sügavuti. Kaugused

Joon. 12. L-jagu trobikonnas.

ja vahed sõdurite vahel on harilikult 4—7 m, neid käsklusega ei määrata, vaid sõdurid paiknevad neile iseseisvalt.

2. Rivistuste moodustamine ja muutmine.

§ 114. Lahkrivis kõigi rivistuste moodustamine ja muutmine võib sündida nii käskude kui käskluste järele. Enne üleminekut lahkrivisse jaotlem tarbekorral seletab meeskonnale eelseisva tegevuse eesmärgi ja kava.

§ 115. Järestiku (§ 111) moodustamiseks ükskõik millisest rivistusest antakse, näiteks, käsklus: „**JAGU, JÄRESTIKKU,¹ SUUND ÜKSIK PUU, KAUGUSED NELI MEETRIT — MARSS (MARSS-MARSS)!²**“

Täitekäskluse järele alussõdur algab või jätkab liikumist määratud suunas, teised sõdurid asuvad vabalt järestikku tema järele.

§ 116. Ahelikku (§ 112) jagu võidakse paisata ükskõik millisest rivistusest nii paigalt kui liikumiselt. Sellejuures ahelikku võidakse moodustada ühes liikumise algamisega (jätkamisega) või ühes jao paigalejätmisega.

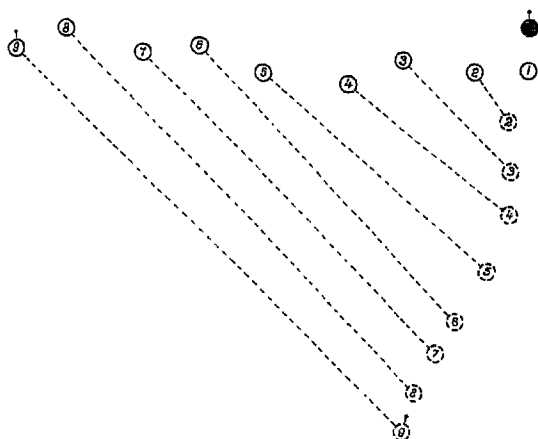
a) Ühes liikumise algamisega (jätkamisega).

Jao paiskamiseks ahelikku antakse, näiteks, käsklus:

„**JAGU, VASAKULE (PAREMALE) AHELIKKU, SUUND VABRIKUKORSTEN, VAHED VIIS MEETRIT — MARSS (MARSS-MARSS)!²**“

Jaotlem ja alussõdur algavad (jätkavad endiselt) liikumist, teised sõdurid paiskuvad kiirendatud sammul (kiirjooksul) ahelikku (joon. 13) alussõdurist vasakule (paremale); jõudes oma kohtadele ahelikus, kõik jätkavad liikumist alussõduriga ühesuguse kiirusega.

Ahelik võidakse moodustada ka järjestiku välja-
viimisega sinna, kus peab asuma ahelik, ja järgneva
pöördega vasakule või paremale.

Joon. 13. Jao paiskumine vasakule ahelikku järjestikust.

b) Ühes paigalejätmisega.

Aheliku moodustamiseks ühes paigalejätmisega
määratakse koht, kuhu ahelik peab asuma.

Näiteid käsklustest:

„JAGU, KASE JA ÜRSIKU KIVI VAHELE
VASAKULE (PAREMALE) AHELIKKU —
MARSS (MARSS-MARSS)!“

või

„JAGU, KÜNKALE, VASAKULE (PARE-
MALE) AHELIKKU, SUUND NAGU MA
SEISAN, VAHED KUUS MEETRIT — MARSS
(MARSS-MARSS)!“

Jaotlem ja alussõdur liiguvad (jooksevad) mää-
ratud ahelikujoone paremale (vasakule) tiivale, tei-

sed sõdurid paiskuvad kiirendatud sammul (kiirjooksul) ahelikku alussõdurist vasakule (paremale); pärast paiskumist jagu peatub ja kohaneb maastikule.

d) Erilist kiirust nõudvatel juhtudel.

Ahelikku paiskumine toimub käskluse järele:

„PAREMALE (VASAKULE) AHELIKKU — MARSS-MARSS!“

Jagu paiskub ahelikku p. a kohaselt 4—7 m vahedele suunaga sinnapoole, kust ähvardab oht. Pärast paiskumist jagu kas peatub või jätkab liikumist jaoülemale eeskujul.

§ 117. Trobikond (§ 113) moodustub kas isenesest lahinguolude sunnil või käsu järele.

§ 118. Jao liikumisel jaoülem suunab jagu isiklikult, liikudes harilikult jao keskkoha ees. Tulevõitluse ajal jaoülem asub seal, kust tal on kõige hõlpsam juhtida jao tegevust (harilikult jao keskkoha taga). Kui jaoülem eemaldub jaost luure, vaatluse või muul otstarbel, siis jaoülemale abi asendab teda jao tegevuse juhtimisel. Jao jagunemisel kahte ossa jaoülemale abi juhatab seda pooljagu, kus jaoülemat ei ole.

3. Liikumised ja peatumine.

§ 119. Lahkrivis oleva jao liikumised ja peatumine täidetakse samade käskluste järgi, mis antakse üksikmehele (§§ 66—74). Lühikesi nihkumisi paremale või vasakule jagu teostab käskluse järele „PAREM (VASAK) — POOL!“, mis täidetakse § 22 p. d järgi.

Liikumise kiirust ja suunda jagu hoiab alussõduri järgi, kes omakorda teotseb jaoülemale käskude, leppemärkide või eeskujul kohaselt.

§ 120. Hüppeid tehakse kas terve jaoga, pooljao- või ühekaupa. Hüpetel jaoga või pooljaokaupa kiire ja üheaegne üleshüppamine, hoogus edasitormamine ja mahaheitmine raskendavad vastasele märgi tabamist.

Hüpe kogu jaoga täidetakse samade käskluste järgi ja samal viisil, nagu kirjeldatud üksikmehe kohta (§ 75). Käsklus „HÜPE!“ korratakse kõigilt meestelt jaos.

Hüpe jao osade kaupa täidetakse kas käsu või järgmise käskluse järele:

„JAGU, HÜPE POOLJAOKAUPA (ÜHEKAUPA)!

TEEKRAAVI (MINU JÄRELE või *NELIKÜMMEND MEE TRIT EDASI*)!

TEINE (ESIMENE) POOLJAGU (*REAMEES KOOL*) — **MARSS-MARSS!**“

Käskluse „HÜPE POOLJAOKAUPA (ÜHEKAUPA)!“ kordavad kõik mehed jaos.

Eelkäskluses nimetatud pooljagu (mees) seab enda hüppevalmis (§ 75) ja täitekäskluse järgi teeb hüppe. Järgmine pooljagu (iga järgmine mees) hüppab edasi jaoülema (jaoülema abi) täiendava käskluse järele:

„**ESIMENE (TEINE) POOLJAGU (REAMEES VÄLI)!**“

Hüpetel ühekaupa meeste väljakäsitamine peab toimuma korrapäratult.

§ 121. Rünnakule jagu viiakse pärast täakide otsaasetamist (§§ 54 ja 126) jaoülema märguande, käsu või käskluse järele:

„**TORMI — MARSS-MARSS!**“

Sõdurid kargavad püsti ja tormavad peatamatult vastasele kallale, koondudes jooksul jaoülema ümber. Harilikult rünnak toimub tugeva „HUR-

RAA!“ hüüde saatel, kuid öösi ja juhtudel, kui on vaja teotseda vaikselt, minnakse rünnakule hurraahüüdeta.

Kaugus, millelt rünnakule minnakse, oleneb maastikust ja vastase tulest. Ründav üksus peab püüdma jõuda rünnaku alguseks vastasele võimalikult lähemale, et ületada järelejäänud vahemaa katkestamata kiirjooksuga. Normaalselt selleks kauguseks on mõnikümmend meetrit.

Juhtudel, kui rünnakut tuleb alata suurematelt kaugustelt (kuni 200 m), jaoülem viib jao rünnakule käsklusega:

„TORMI — MARSS!“

Jagu algab liikumist **kiirsammul**, koondudes käigul jaoülema ümber, tarbekorral seades viskevalmis käsigranaadid ja tulistades käigult (§ 131).

Jõudes vastasest mõnekümne meetri kaugusele, jagu algab **tormijooksu** jaoülema käskluse „**MARSS-MARSS!**“ või hurraahüüde järele.

4. Kauguste ja vahede muutmine.

§ 122. Järestikku võidakse paigal ainult koondata, liikumisel koondata ja harvendada.

Kauguste suurendamiseks või vähendamiseks järestikus antakse käsklus:

„KAUGUSED VIIS MEETRIT — MARSS!“

a) Paigal.

Täitekäskluse järgi alussõdur jääb paigale, teised sõdurid võtavad käsklusega määratud kaugused, liikudes edasi kiirel sammul.

b) Liikumisel.

Täitekäskluse järgi alussõdur jätkab liikumist endise kiirusega, teised sõdurid võtavad käsklusega määratud kaugused, vähendades või kiirendades sammu.

§ 123. Vahesid ahelikus muudetakse ainult liikumisel. Vahede muutmiseks antakse käsklus:

„VAHED KUUS MEETRIT — MARSS!
(MARSS-MARSS!)“

Alussõdur jätkab liikumist endise kiirusega, teised sõdurid liiguvad kiirendatud sammul (kiirjooksul) viltu vasakule või paremale, võttes käsklusega määratud vahed (§ 112).

5. Suuna muutmine.

§ 124. Järestiku suunda võidakse muuta ainult liikumisel. Suuna muutmised teostatakse §§ 25 ja 69 toodud käskluste järele ja viisil, välja arvatud suuna muutmine kaarkäigu abil (§ 25 p. h), mida lahkrivis ei tehta. Järestiku suuna muutmisel kõik sõdurid liiguvad jaoülesma (alussõduri) jälgedes.

§ 125. Aheliku suuna muutmist võidakse teha nii paigal kui liikumisel. Aheliku suunda muudetakse käskluste järele:

„SUUND ÜKSIK TALU — MARSS!
(MARSS-MARSS!)“

või

„SUUND MINU JÄRELE — MARSS!
(MARSS-MARSS!)“

Suuna muutmisel paremale poole (vasakule poole) alussõduriks on harilikult parema (vasaku) tiiva mees.

a) Paigal.

Alussõdur pöördub käsklusega määratud suunda, teised sõdurid liiguvad kiirendatud sammul (kiirjooksul) viltu vasakule või paremale ja, välja jõudnud uuele kohale, peatuvad, pöörduvad uude suunda ja kohanevad maastikule.

„Kohale“ asunud või varjunud ahelikus sõdurid liiguvad uutele kohtadele hüppega (hüpetega).

b) Liikumisel.

Alussõdur jätkab liikumist uues suunas, teised sõdurid liiguvad kiirendatud sammul (kiirjooksul) viltu vasakule või paremale ja, välja jõudnud uuele kohale, jätkavad liikumist uues suunas endise kiirusega, kokkukõlastades oma liikumist alussõduriga.

6. Relvade kasutamine.

§ 126. Relvade laadimine, kaitsevinnastamine ja tühjendamine, täägi ja torbiku käsitsemine hargnenud jaos sünnivad samade käskluste ja juhiste järgi, mis on antud üksikmehe kohta (§§ 47—52, 54—64 ja 75).

Pk-t kasutatakse iseseisvalt vastavalt olukorrale ja Laske-eeskirjas antud juhistele.

Tääkide otsapanemine püssidele tulevõitluse ajal teostatakse jaos kahes vahetuses: ühed kinnitavad tääke, teised samal ajal arendavad mõjuvat kiirtuld.

§ 127. Harilikult jagu on selleks üksuseks, mille piires tule vahetu juhtimine on veel teostatav. Jaoulem on jao relvade tule organiseerija, suunja ja ohjeldaja vastavalt jaole antud ülesannetele ja olukorrale.

§ 128. Tulistamisel püssidest lahkrivis põhituleliigiks on **vaba üksiktuli**, mis kaugustele üle 400 m avatakse ainult juhi käsu järele; kaugustel alla 400 m laskur avab tule ja valib märke iseseisvalt, kui see ei ole keelatud erikäsuga.

Juhtudel, kus on vaja suurendada tulekiirust, võidakse anda **kiirtuld**.

§ 129. Tuli avatakse käskluse järele:

„**TULD!**“ või „**KIIRTULD!**“

Tule juhtimine lahkrivis sünnib Laske-eeskirjas antud juhiste alusel.

§ 130. Tuli lõpetatakse käskluse järele:

„LÖPP!“

Käsklus korratakse sõdurilt sõdurile. Käskluse järele tuli kohe lõpetada, pidades märki aga endiselt silmas ja laadides relva täie arvu padrunitega.

Tuli avatakse uuesti endise märgi pihta käskluse järele:

„JÄTKATA TULD!“

§ 131. Rünnakule minekul tarbekorral antakse **rünnakutuld** käskluse järele:

„KÄIGUL TULD!“

Tulistada võib **ainult otse oma ette**. Lasu andmiseks peatuda.

II. KK-JAGU.

A. KOOSSEIS.

§ 132. Kk-jagu normaalselt koosneb jaoülemast, jaoülema abist ja 7 reamehest. Kk-jao rivis nr. 1 on sihturi abi, nr. 2 — sihtur, nr.nr. 3—7 — padrunikandjad-laskurid ja nr. 8 — jaoülema abi. Kui jaos on olemas vastavalt varustatud ja väljaõpetatud erikütte, siis need on nr.nr. 6 ja 7.

Nr.nr. 1—4 moodustavad kk-jao **tegevtoimkonna**, nr.nr. 5—8 — **tagavaratoimkonna**. Tagavaratoimkond peab tarbekorral suutma täita tegevtoimkonna ülesandeid.

§ 133. Kk-jao erivarustus on jaotatud nr.nr. vahel järgmiselt:

- nr. 1: tagavararaud, tagavaraosade karp, tööriistade karp, veekott, puhastusvarras ja puhastusmaterjal;
- nr. 2: k-kuulipilduja, optiline sihik, päratugi ja väike magasinipaun;

- nr.nr. 3 ja 4: mõlemal veekott ja kaks magasinipauna;
- nr.nr. 5—7: igaühel kaks magasinipauna.

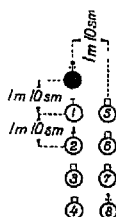
B. KK-JAGU KOONDRIVIS.

§ 134. Kk-jao rivistumine, liikumine, suuna ja rivistuste muutmine sünnib samuti kui 1-jaos (§§ 80—104); numbrite paigutus kk-jao joonel kahes viirus ja kolonnis kahekaupa on näidatud joon. 14 ja joon. 15. Alussõduriks kk-jaos on normaalselt nr. 1.

Joon. 14.

Kk-jao kaheviiruline joon.

Joon. 15.

Kk-jao kolonn kahekaupa.

§ 135. Püsside hakitamisel kk-jagu talitab §§ 105 ja 107 kohaselt. Sihtur paneb kk maha jalgadele endast paremale ja rauasuudmega ettepoole. Ühes seljapaunadega (§ 106) pannakse maha ka magasinipaunad, asetades need seljapaunade ette, kumerusega ülespoole.

§ 136. Ootamatu ratsarünnaku korral kk-jagu tulistab samades rivistustes ja samade käskluste järele nagu laskurijagu (§ 108); laskurid täiendavad kk tuld püssitulega.

Kk-st võib tulistada ainult toetatud asendist-laskeasendi valib sihtur iseseisvalt; tulistamiskäsk,

luses määratav laskeasend maksab ainult püssikandjate kohta.

D. KK-JAGU LAHKRIVIS.

1. Rivistused ja liikumine.

§ 137. Kk-jao rivistused, liikumine, suuna ja rivistuste muutmine lahkrivis on üldiselt samad nagu 1-jaol (§§ 110—125).

Kk-jagu ei pea erinema rivistustelt, liikumis- ja paiknemisviisidelt 1-jaost, et mitte tõmmata endale vastase tähelepanu ning tuld.

§ 138. Kk-jao tulepositsioonil nr. 1 asub sihturist paremal, nr. 3 — sihturist vasakul. Kk asumine laskekohale peab sündima **varjatult**. Kk paljastamise ja kaotuste vältimiseks on keelatud meeskonna kuhjumine kk lähedusse.

§ 139. Jao peatumisel sihturil asetada kk niiviisi, et vastase ootamatu kallaletungi puhul oleks võimalik avada kk-st tuli ajaviitmatult.

Liikumisel kk-t harilikult kantakse tühjendatult. Kui on oodata vajadust kiiresti tuld avada, siis liikumisel magasin võib olla kk-le peale asetatud, kuid rauas ei tohi olla padrunit.

§ 140. Hüpete sooritamisel esimesena pärast jaoülemat liigub uuele kohale harilikult sihturi abi ja siis sihtur; teised sõdurid järgnevad neile vastavalt jaoülema või tema abi käskudele.

2. Relvade kasutamine.

§ 141. Kk-st tule avamine ja lõpetamine sünnib samade käskluste järele, mis antakse üksikmehele ja 1-jaole püssitule juhtimisel (§§ 129 ja 130). KK tuld juhitakse L. E. II antud juhiste kohaselt.

§ 142. Kk-jao püssitule juhtimine ja muude relvade kasutamine sünnib ühel alusel laskurijaoga (§§ 126—131); käsklusi selleks annab tarbekorral jaoülema abi.

4. peatükk.

RÜHM.

A. KOOSSEIS.

§ 143. Rühm normaalselt koosneb rühmaülemast, rühmavanemast, kahest kk-jaost ja kahest l-jaost. Rännakul ja lahinguolukorras rühma juurde kuuluvad veel kaks sidevaatlejat.

Erandina rühmas võib olla kolm või kaks jagu; harilikult üks neist on kk-jagu.

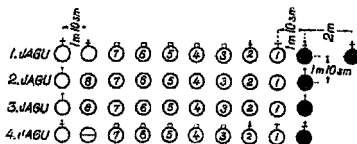
§ 144. Jaod tähendatakse järgarvudega 1-st kuni 4-ni või jaoülemate nimedega; järgarvudega märkimisel 1. ja 4. on kk-jaod, 2. ja 3. on l-jaod. Jagude koosseis on antud §§ 78, 79 ja 132. Neljanda jao koosseisu kuulub peale selle üks ohvitserikäskjalg.

B. RÜHM KOONDRIVIS.

1. Rivistused.

§ 145. Rühma rivistused koondrivis on:

- rühmajoon (joon. 16);
- rühmakolonn (joon. 17).

Joon. 16. Rühmajoon.

Tarbekorral rühma võib rivistada joonele kahte (joon. 18) või ühte viirgu, kolonni kahekaupa

(joon. 19) või ühekaupa ja joonrivistustesse tulistamiseks koondrivist (§§ 163—166).

Rühma juurde antud sidevaatlejad asuvad 1. ja 4. jagude vasakul tiival.

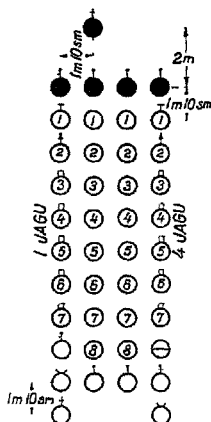
§ 146. Rühma kogumist joonele tehakse ainult paigal. Kogumist kolonni täidetakse paigal ja liikumisel. Tarbekorral rühma võidakse koguda lühendatud vahedele ja kaugustele (§ 85), nimetades seda kogumiseks antavas eelkäskluses.

Harilikult rühm kogub rühmaülema järgi; kogumine teostatakse kiirjooksul.

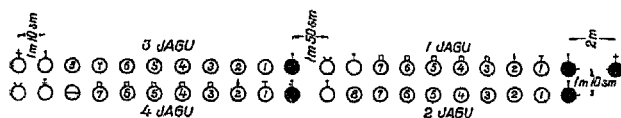
§ 147. „RÜHM, JOONELE — KOGU!“

„RÜHM, JOONELE KAHTTE (ÜHTE) VIIRGU — KOGU!“

Joonel on alusjaoks esimene jagu, kui see pole käskluses teisiti määratud.

Joon. 17.
Rühmakolonn.

Joon. 18. Rühm kaheviirulisel joonel.

Alusjagu kogub ja rivistub rühmulist vasakule joon. 16 kohaselt. Ülejäänud jaod asuvad oma kohadele alusjao järgi joon. 16 või joon. 18 kohaselt, joondudes alusjaoga; kogumisel ühte viirgu jaod paiknevad harilikkudele vahedele üksteise kõrvale.

Pärast alusjao ülema paigaleasumist rühmül pöördub vasakule ja kontrollib käskluse täitmist, parandades tarbekorral jagude joondumist.

Joondumine lõpetatakse käsklusega: „VALVEL!“.

§ 148. „RÜHM, KOLONNI — KOGU!“

„RÜHM, KOLONNI KAHEKAUPA (ÜHEKAUPA) — KOGU!“

Kolonnis on alusjaoks teine (kolonnis ühekaupa — esimene) jagu, kui see pole käskluses teisiti määratud.

Alusjagu kogub ja rivistub rühmüli taha joon. 17 kohaselt. Ülejäänud jaod asuvad oma kohtadele alusjao järgi joon. 17 või joon. 19 kohaselt, joondudes alusjaoga; kogumisel kolonni ühekaupa jaod paiknevad harilikkudele kaugustele üksteise taha.

Pärast alusjao ülema paigaleasumist rühmül pöördub ümber ja kontrollib käskluse täitmist, parandades tarbekorral jagude joondumist. Joondumine lõpetatakse käsklusega: „VALVEL!“.

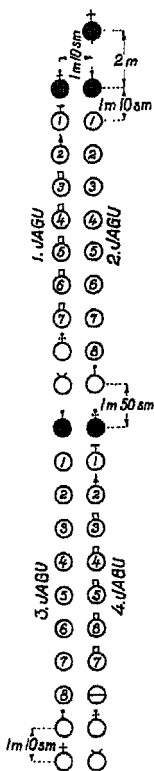
Kui pärast täitekäsklust rühmül liigub edasi sammu või joostes, siis rühm järgneb temale samal viisil.

§ 149. Rühma joondumise viimistlemiseks vajaduse korral antakse käsklus:

„RÜHM — JOONDU!“

Joondumisel jaotlemad rivist välja ei astu. Täppis joondumine on nõutav nii sügavuti kui külgsuunas.

Joondumine lõpetatakse käsklusega: „VALVEL!“.

Joon. 19.
Rühm kolonnis
kahekaupa.

2. Liikumine.

§ 150. Rühm liigub harilikult kolonnis, joonel ta liigub ainult väiksemateks ümberpaigutusteks.

Rühma liikumised, peatumine, sammude muutmine ja pöörded täidetakse samade käskluste ja juhiste järgi, mis on antud üksikmehe kohta (§§ 12—23, 40 ja 41). Liikumissuuna, sammude õige pikkuse ja sageduse eest on vastutav alusjao ülem või, tarbekorral, rühmaülema poolt määratud alussõdur.

Eelkäskluse järgi alusjao ülem (alussõdur) leiab määratud suuna või valib selle iseseisvalt. Täitekäskluse järgi rühm hakkab liikuma korruga, joondudes seljataha ja külgsuunas ning hoides õiged kaugused ja vahed; ebaõiged kaugused ja vahed parandatakse liikumisel vähehaaval.

§ 151. Joonel või kolonnis asuva rühma väikesi ümberpaigutusi tehakse joondumisega alussõduri järele, nagu kirjeldatud jao kohta § 94.

§ 152. Kui rühm liigub kolonnis neljakaupa, siis tee vabastatakse sõidukitele ja ratsanikkudele käskluse järgi.

„TEE VABAKS!“

või

„TEE KESKELT VABAKS!“

Kolonn surub end parempoolsele või poolrühmadele kaupa kummalegi teeäärele (kolmejaolisel rühmas — kaks parempoolset jagu paremale teeäärele), kolonnis liikuvad veokid hoiuvad paremale ja kõik jätkavad liikumist endise kiirusega.

Kolonn asub tagasi teele õigetele vahedele käskluse järele:

„VAHED!“

3. Suuna ja asendite muutmine.

§ 153. Joonele rivistatud rühma suunda võib muuta ainult paigal. Kolonni rivistatud rühma suunda võib muuta paigal ja liikumisel.

§ 154. Joonele või kolonni rivistatud rühma suuna muutmine paigal täidetakse joondumisega alussõduri järele, nagu kirjeldatud jao kohta § 96.

§ 155. Rühmakolonni või kolonni kahe- või ühekaupa rivistatud rühma suuna muutmine liikumisel täidetakse pöördepoolse jao järgi samal viisil, nagu kirjeldatud üksikmehe ja jao kohta (§§ 25 ja 97).

Täitekäskluse järgi pöördepoolne jagu algab pöördumist määratud suunda, lühendades sammu nii, et välised jaod (väline jagu) temaga kõrvuti edasi jõuaksid. Ülejäänud jaod muudavad suunda, joondudes külgsuunas pöördepoolse jaoga ja pikendades selleks vastavalt sammu.

§ 156. Koondravis oleva rühma asendite muutmine paigal ja liikumisel täidetakse samade käskluste ja juhiste kohaselt, mis on antud üksikmehe kohta (§§ 44—46).

Pikali mehed heidavad poolviltu paremale.

4. Rivistuste muutmine.

§ 157. Ümberrivistused joonelt kolonni ja ümberpöördult täidetakse rühmas samuti nagu jaos (§§ 99—100).

Rivistumisel paigal joonele vasakule 1. jao ülem jääb täitekäskluse järele paigale (liikumisel — jätkab liikumist endise kiirusega) ja 1. jagu rivistub joonele § 100 p. b kohaselt; muud jaod rivistuvad 1. jao taha.

§ 158. Rühmajoonelt joonele kahte viirgu (joon. 18) rühm rivistub ainult paigal käskluse järele:

„KAHTE VIIRGU — MARSS (MARSS-MARSS)!“

3. ja 4. jagu pöörduvad vasakule, liiguvad taktsammul (kiirjooksul) 1. ja 2. jao tagant välja ja asuvad oma kohtadele 1. ja 2. jao kõrval 3. jao ülema käskluse järele: „PAREM — POOL!“ ja „SEIS!“, joondudes parempoolsete jagude järgi. Rühmavanem liigub rühma vasakule tiivale ühes 3. ja 4. jaoga. Joondumine lõpetatakse rühmüli käsklusega: „VALVEL!“.

§ 159. Rühmajoonelt või joonelt kahes viirus joonele ühte viirgu rühm rivistub ainult paigal käskluse järele:

„ÜHTE VIIRGU — MARSS (MARSS-MARSS)!“

Kõik jaod peale esimese pöörduvad vasakule, liiguvad taktsammul vastavalt edasi, asuvad oma kohtadele oma jaoülemate käskluse järele: „PAREM — POOL!“ ja „SEIS!“ ning joonduvad esimese jao järele. Rühmavanem liigub rühma vasakule tiivale ühes 4. jaoga. Joondumine lõpetatakse rühmüli käsklusega: „VALVEL!“.

§ 160. Joonelt ühes või kahes viirus rühm rivistatakse rühmajoonele (joonelt ühes viirus — joonele kahte viirgu) ainult paigal käskluse järele:

„RÜHMAJOONELE (KAHTE VIIRGU) — MARSS (MARSS-MARSS)!“

Kõik jaod, mis asuvad 1. jaost vasakul, pöörduvad paremale, liiguvad taktsammul (kiirjooksul) oma kohtadele, peatuvad, pöörduvad vasakule ja joonduvad seljataha ning külgsuunas. Rühmavanem liigub oma uuele kohale üheaegselt jagudega. Joondumine lõpetatakse rühmüli käsklusega: „VALVEL!“.

§ 161. Rühmakolonnist kolonni kahe- või ühekaupa (kolonnist kahekaupa — kolonni ühekaupa) rühm rivistatakse käskluse järele:

„KAHEKAUPA (ÜHEKAUPA) — MARSS!“

Rivistumisel kolonni kahekaupa 1. ja 2. jagu algavad liikumist taktsammul või jätkavad liikumist endisel viisil, 3. ja 4. jagu märgivad sammu takti paigal ja asuvad oma kohtadele kolonnis 3. jao ülema käskluse järele: „OTSE — MARSS!“, alates liikumist eesmistest jagudega ühesuguse kiirusega. Rühmavanem algab (jätkab) liikumist 3. jao järel.

Rivistumisel kolonni ühekaupa 1. jagu algab või jätkab liikumist. Ülejäänud jaod märgivad sammu takti paigal ja numbrite järjekorras pärast eesmistest jagude möödumist jätkavad liikumist nende järele oma jaoülemate käskluste järgi. Rühmavanem algab (jätkab) liikumist 4. jao järel.

§ 162. Kolonnist ühekaupa (kahekaupa) rühm rivistatakse rühmakolonnist (kolonnist ühekaupa — kolonni kahekaupa) käskluse järele:

„RÜHMAKOLONNI (KAHEKAUPA) — MARSS (MARSS-MARSS)!“

a) Paigal.

Rivistumisel rühmakolonnist 2., 3. ja 4. jagu (kolonnist kahekaupa — 3. ja 4. jagu) liiguvad taktsammul (kiirjooksul) 1. jaost (1. ja 2. jaost) paremale, peatuvad ja joonduvad 1. (2.) jao järgi. Rühmavanem liigub oma uuele kohale üheaegselt jagudega.

Rivistumisel kolonnist ühekaupa kolonni kahekaupa 2. jagu liigub 1. jaost paremale, 3. jagu 1. jao taha ja 4. jagu 2. jao taha; rühmavanem liigub oma uuele kohale ühes jagudega. Jõudes oma kohtadele, jaod joonduvad 1. jao järgi.

Joondumine lõpetatakse käsklusega: „VALVEL!“.

b) Liikumisel.

Rivistumisel **rühmakolonna sammul** 1. jagu (kolonnis kahekaupa — 1. ja 2. jagu) märgib sammu takti paigal; ülejäänud jaod ja rühmavanem liiguvad oma kohtadele endisel sammul; tagumiste jagude jõudes oma kohtadele, rühm jätkab liikumist rühmüli käskluse järele: „OTSE — MARSS!“.

Rivistumisel **rühmakolonna kiirjooksuga** 1. jagu (kolonnis kahekaupa — 1. ja 2. jagu) jätkab liikumist endisel sammul; ülejäänud jaod ja rühmavanem liiguvad oma kohtadele kiirjooksul ja pärast seda jätkavad liikumist, joondudes 1. jaoga (1. ja 2. jaoga).

Rivistumisel **kolonnist ühekaupa kolonna kahekaupa sammul** 1. jagu märgib sammu takti paigal; ülejäänud jaod ja rühmavanem liiguvad oma kohtadele endisel sammul; tagumiste jagude jõudes oma kohtadele, rühm jätkab liikumist rühmüli käskluse järele: „OTSE — MARSS!“.

Rivistumisel **kolonna kahekaupa kiirjooksuga** 1. jagu jätkab liikumist endisel sammul, ülejäänud jaod ja rühmavanem liiguvad oma kohtadele kiirjooksul ja pärast seda jätkavad liikumist, joondudes 1. jaoga.

§ 163. Vastase ootamatu ratsarünnaku korral kui rünnak toimub ilma tuletoetuseta ja puudub aeg hargnemiseks, koondrivis olev rühm asub kiiresti §§ 164—166 kirjeldatud joonrivistustesse ja lööb tagasi ründava vastase kk- ja püssitulega (§ 168) ning käsigranaatidega. Joonrivistused tulistamiseks koondrivist on vaid kiirestimööduvaks üleminekuvormiks võitlemisel ründava ratsaväega; nende otsustarve on vältida kabuhirmu tekkimist ja võita aega hargnemiseks.

Liikuv rühm pärast joonrivistuse moodustamist peatub.

§ 164. „RATSAVÄGI EEST!“

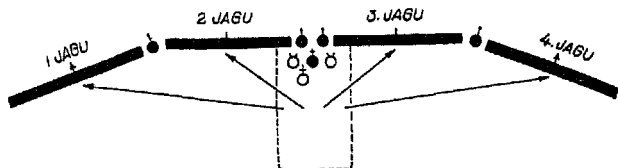
Käsklus antakse juhul, kui vastane ründab ratsa ootamatult rühmakolonna (kolonnis kahekaupa olevat rühma) eest.

Jaod hüppavad joontele, nagu näidatud joon. 20.

Rühmül ühes sidevaatlejatega asub rühma keskkohta taha, rühmavanem tema juurde.

Kolmejaolisises rühmas asub keskel üks jagu.

Kahest jaost koosnevas rühmas jaod jooksevad joonele üksteise kõrvale, vasakpoolne jagu vasakule, parempoolne jagu paremale.

Joon. 20. Rühma joonrivistus ratsarünnaku korral eest.

§ 165. „RATSAVÄGI TAGANT!“

Käsklus antakse, kui vastane ründab ratsa ootamatult rühmakolonna (kolonnis kahekaupa olevat rühma) tagant.

Rühm pöörduv ümber ja moodustab joonrivistuse analoogiliselt § 164 kirjeldatule. Jaod jooksevad välja joontele jaotülemate abide kõrvale.

§ 166. „RATSAVÄGI PAREMALT (VASAKULT)!“

Käsklus antakse, kui vastane ründab ratsa ootamatult rühmakolonna küljelt.

4. ja 3. jagu teevad pöörde paremale (1. ja 2. jagu — pöörde vasakule) ja 2. jagu (3. jagu) pöörduv ümber; 1. ja 2. jagu (3. ja 4. jagu) jooksevad välja joonrivistuse tiibadele, 1. (3.) jagu vasakule, 2. (4.) jagu paremale, ja peatuvad seal, pöördudes ohtliku külje poole; samal ajal 3. (2.) jao mehed astuvad

4. (1.) jao meeste vahedesse (joon. 21 ja 22). Rühmül ühes sidevaatlejatega asub rühma taha.

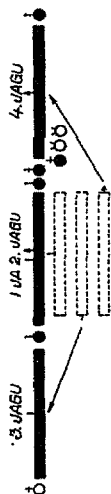
Joonrivistuse moodustamisel kolmejaolisest rühmast tagumised jaod jooksevad välja eesmise jao tiibadele, kõige tagumine jagu alati vasakule tiivale.

Kolonnis kahekaupa liikuvast rühmast joonrivistus tulistamiseks küljele moodustatakse kolonni pööramisega paremale või vasakule ja tagumiste jagude väljajooksmisega lähemale tiivale.

Joon. 21.

Rühmakolonnist moodustatud joonrivistus ratsarünnaku korral paremalt.

Joon. 22.

Rühmakolonnist moodustatud joonrivistus ratsarünnaku korral vasakult.

5. Relvade käsitsemine.

§ 167. Püsside hakitamisel rühma koondriviisiga jagu paneb püssid omaette hakki, nagu kirjeldatud §§ 105 ja 135. Püssihakid joondakse esimese jao hakkide järel.

Püsside hakitamiseks ja paunade mahapanekuks, samuti püsside võtmiseks hakkidest ja paunade selgapanekuks antakse samad käsklused nagu jaole (§§ 105 ja 106).

Rühma laialimineku korral valvuriks relvade ja paunade juurde määratakse rühmast üks mees.

§ 168. Ratsaväe tulistamiseks joonrivistus (§§ 163—166) asunud rühm avab tule käskluse järel:

„PÜSTI (PÕLVELT)! TULD!“

Käskluses määratud laskeasend on maksev ainult püssikandjate kohta. Tulistamine sünnib §§ 108 ja 136 kohaselt.

§ 169. Madalalt (alla 300 m) ründava lennuki tulistamiseks koondravis liikuvale (asuvale) rühmale antakse käsklus:

„LENNUK! TULD!“

Rühm hüppab poolrühmade kaupa kummalegi teeäärele, peatub ja laskurid avavad rivitult tule lennuki pihta.

Lennukite tulistamiseks määratud rühm kannab püsse laetult ja gaasitorbikuid ooteasendis.

D. HARGNENUD RÜHM.

§ 170. Rühm hargneb jagudeks, järgustudes rinnetpidi ja sügavuti. Kaugused ja vahed jagude vahel olenevad ülesandest, olukorrast ja maastikust ning on harilikult 100—200 m. Hargnemisel rühmil asub sinna, kust tal on soodsam toimetada isiklikku luuret ja juhtida rühma tegevust; tulevõitluse ajal tema asukoht on rühma tähtsaima jao juures; rühmüli asukoht peab olema teada kõigile jagudele. Sidevaatlejad asuvad rühmüli juures. Rühmavanem paikneb ja toimib rühmülit saadud käsu kohaselt.

§ 171. Hargnenud rühma osade vastastikune asetus oleneb ülesandest, lahinguolukorrast, maastikust ja rühma asetusest naaberosade suhtes. Näiteid jagude rühmitusest hargnenud rühmas on toodud lisa 2.

Iga jagu asub selles rivistuses, mida nõuab olukord, maastik ja vastase tulejõud.

§ 172. Rühma hargnemiseks jagudeks rühmül teatab rühmale ülesande täitmiseks vajalikud andmed, määrab suuna, alusjao, rühma osade paiknemise või liikumise korra, vahed ja kaugused jagude vahel ja teeb korralduse jagude lahkuviimiseks.

Jaoulemad viivad oma jaod lahku, rivistades neid nii, kuidas nõuab olukord (§ 171). Pärast hargnemist jagudeks rühm kas algab või jätkab liikumist alusjao järele (§ 174), või peatub rühmüli käskluse (leppemärgi) järele, kohanedes maastikule.

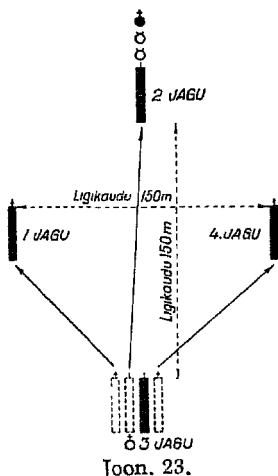
§ 173. Kui olukord nõuab rühma viibimatut hargnemist jagudeks ja rühmülil ei jää aega vajalikkude eelkorralduste tegemiseks (§ 172), siis hargnemine teostatakse käskluse järele:

„JAGUDEKS — MARSS-MARSS!“

Selle käskluse järele rühm hargneb, nagu näidatud joon. 23; alusjaoaks on 2. jagu.

Pärast hargnemist jaod kas peatuvad ja kohanevad maastikule, või liiguvad edasi alusjao järele, hoidudes üksteisest joon. 23 näidatud kaugustel ja vahedel.

§ 174. Hargnenud rühmas jaod liiguvad, kohanedes maastikule. Liikumine toimub alusjao järele, kelle ülem on vastutav õige suuna hoidmise eest. Muud jaod liikumi-

Joon. 23.

Rühma hargnemine neli-nurgana, kk-jaod tiibadel.

sel hoiavad ligikaudu alal määratud kaugused ja vahed.

Liikumissuuna muutmiseks rühmül määrab alusjaole uue suuna, teatades sellest kõigile jaoülematele; alusjao järele kõik jaod algavad liikumist uues suunas, hoides end üksteisest ligikaudselt endistel kaugustel ja vahedel. Tarbekorral rühmül määrab uue alusjao või uued kaugused ja vahed, või rühmitab jaod teisiti.

Tule all ja võitluses alusjao edasiliikumise aeglustumine ei tohi pidurdada teiste jagude edasijõudmist.

§ 175. Kui olukord nõuab rühma viibimatut paiskumist ahelikku, siis see teostatakse käskluse järele:

„RÜHM, AHELIKKU, SUUND SINNA (näidata käega) — **MARSS-MARSS!**“

Jaod jooksevad ahelikku käsklusega näidatud suunas, kusjuures 1-jaod paiskuvad rühma aheliku keskele, kk-jaod tiibadele, neist 1. jagu vasakule.

Pärast paiskumist rühm peatub ja teotseb vastavalt olukorrale.

§ 176. Hargnenud rühmas jaod kasutavad relvi rühmülilt saadud ülesannete ja korralduste kohaselt.

5. p e a t ü k k.

LASKURIKOMPANI.

A. KOOSSEIS.

§ 177. Laskurikompani normaalselt koosneb kompaniülemast, kompaniülema abist, veltveeblist, kolmest lahingurühmast ja üldrühmast voriga.

§ 178. Üldrühma kuuluvad:

— sidevaatlejate jagu, koosneb jaoülemast, tema abist ja 8 sidevaatlejast;

- sanitaride jagu, koosneb kompani velskerist (täidab jaoulema kohuseid) ja kuuest sanitarist;
- lahinguvooi jagu, koosneb kompani relvurist (täidab jaoulema kohuseid), tema abist ja kompani lahinguvooi ühes viie hobusemehega;
- majandusvooi jagu, koosneb: kompani varahoidja (täidab jaoulema kohuseid), tema abi, üks kingsepp, kaks ohvitserikaskjalga, kaks kokka ja kompani majandusvooi ühes nelja hobusemehega.

Üldrühma ülemaks on kompüli abi, rühmavanemaks — vanem-allohvitser; viimase puudumisel tema kohuseid täidab varahoidja.

§ 179. Kompani vooi jaguneb lahingu- ja majandusvooiks. Kompani lahinguvooi koosneb neljast lahingumoonaveokist. Majandusvooi koosneb ühest kraamiveokist, ühest keerdiveokist, ühest toidumoonaveokist ja ühest kahehobuseväljaköögist.

Kompani vooi üldjuhiks on üldrühma vanem, lahinguvooi juhatab relvur ühes abiga, majandusvooi — varahoidja ühes oma abiga. Üldrühma vanema puudumisel on tema asetäitjaks varahoidja.

§ 180. Peale eelpoolloetletu kompani koosseisu kuulub kompüli ratsahobune.

B. KOMPANI KOONDRIVIS.

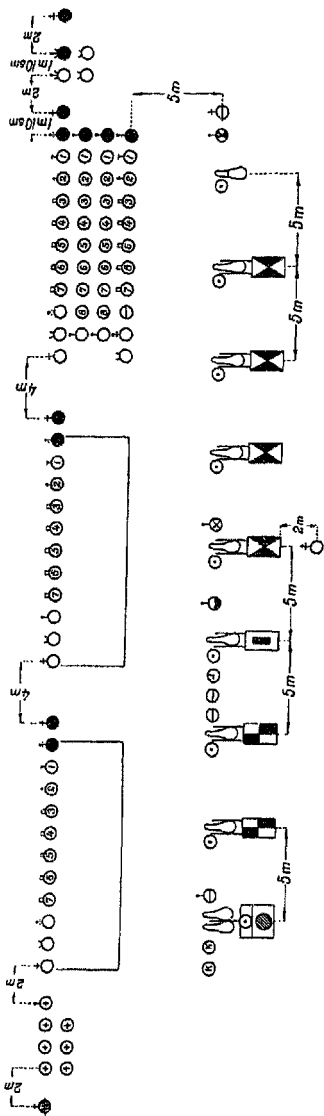
1. Rivistused.

§ 181. Kompani põhivivistusteks on:

- kompanijoon (joon. 24),
- kompanikolonn (joon. 27).

Peale selle kompanit võib rivistada:

- joonele kahte viirgu;

Joon. 24. Kompaniioon rivistumisel vooriga, kui sidevaatlejad on vastavate ülemate juures.

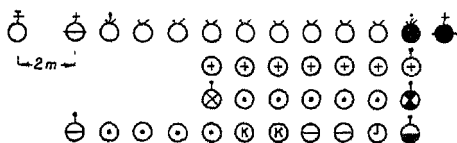
- kolonni kahe- või ühekaupa,
- rühmakolonnide joonele (joon. 28),
- rühmajoonete kolonni (joon. 29).

§ 182. **Kompanijoonel** (joon. 24) rühmad, rivistatult rühmajoonetele, asuvad numbrite järjekorras üksteise kõrval, 4 m vahedel üksteisest. Ülemate kohad on näidatud joon. 24. Voor asub 5 m kaugusel joonel ühes viirus kompani taga, paremal lahinguvoor, vasakul majandusvoor. Lahingu- ja majandusvoorid jaod on oma vooriveokite juures.

Joon. 25. Üldrühm joonel kompani rivistumisel vooriga, kui sidevaatlejad asuvad üldrühmas.

Kui sidevaatlejad rivistuvad üldrühma koosseisus, siis kompül asub 2 m paremal 1. rühma ülemast, üldrühm kompani vasakul tiival joon. 25 näidatud rivistuses.

Joon. 26. Üldrühm joonel rivistumisel voorita.

Kui kompani rivistub joonele ilma voorita, siis lahingu- ja majandusvoorid jaod rivistuvad üldrühmas kompani vasakul tiival, nagu näidatud joon. 26, sel juhul veltveebel asub üldrühmast 2 m vasakul.

Kompani rivistumisel üldrühmata veltveebel asub 2 m vahel kompani vasakul tiival.

§ 183. **Kompanikolonn** (joon. 27) on paremale pööratud kompanijoon.

Kui kompani liigub koos voriga, siis viimane liigub üldrühma vanema juhatusel 5 m kaugusel viimase rühma taga järgmises järjekorras: lahingumoonaveokid, kraamiveok, keerdiveok, toidumoonaveok ja köök. Kaugused veokite vahel on 3 m, lugedes eesmisest veokist järgmise hobuseni.

Relvur liigub paremal lahinguvooi algest, relvuri abi paremal viimasest lahingumoonaveokist. Varahoidja — paremal majandusvoori algest, kingsepp ja ohvitserikäskjalad — paremal kraamiveoki juures, kokad — köögi taga, varahoidja abi — paremal majandusvoori lõpust. Veltveebel liigub 2 m kaugusel vooi taga.

Kui sidevaatlejad on üldrühmas, siis kompül liigub 3 m kaugusel esimese rühma ees, sidevaatlejate ja sanitaride jaod kompüli abi juhatusel 4 m kaugusel kolmanda rühma taga.

Kompani liikumisel vooita veltveebel liigub 2 m kaugusel viimase rühma taga.

§ 184. **Joonel kahes viirus** asuvad samas rivistuses olevad rühmad numbrite järjekorras üksteise kõrval; vahed ja ülemate asukohad on samad nagu kompanijoonel (§ 182).

§ 185. **Kolonnis kahekaupa (ühekaupa)** asuvad samas rivistuses olevad rühmad numbrite järjekorras üksteise taga, kaugused ja ülemate asukohad on samad nagu kompanikolonnis (§ 183).

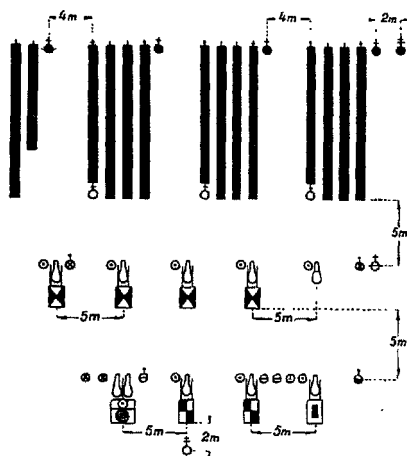

Joon. 27.
Kompani-
kolonn.

§ 186. **Rühmakolonnide joonel** rühmad seisavad kõrvuti rühmakolonnides ja numbrite järjekorras 4 m vahedel. Ülemate ja vooi asetus on näidatud joon. 28.

Rivistumisel voorita lahingu- ja majandusvoorijaod asuvad üldrühmas, veltveebel 2 m kaugusel üldrühma vanema taga.

Rivistumisel üldrühmata veltveebel asub 2 m kaugusel viimase rühma vanema taga.

Joon. 28. Rühmakolonnide joon.

§ 187. **Rühmajoonete kolonnis** rühmad, mis rivistatud rühmajoonetele, asuvad numbrite järjekorras 4 m kaugusel üksteise taga. Ülemate ja vooi asetus on näidatud joon. 29.

Kompani rivistumisel voorita üldrühm asub joonel joon. 26 (§ 182) kohaselt. Rivistumisel voorita või üldrühmata veltveebel asub 2 m kaugusel tagumise rühma keskkoha taga.

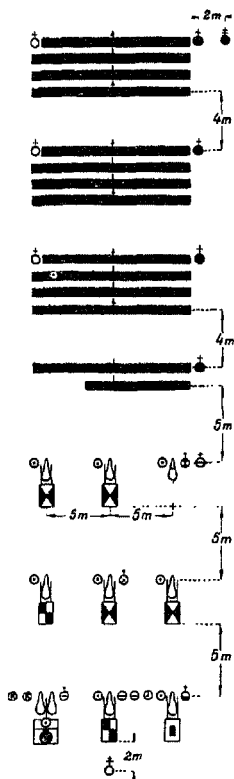
§ 188. Kompani kogumine ja joonmine soovitavasse rivistusse teostatakse alusrühma järgi analoogiliselt rühma kogumisele ja joonmisele (§§ 147

—149). Kogumiseks kompül asub kompani ülesrivistamiseks soovitavale kohale või näitab alusrühmülile ülesrivistamise koha ja käskeleb:

„KOMPANI, JOONELE (KOLONNI, JOONELE KAHETE VIIRGU, KOLONNI KAHEKAUPA, KOLONNI ÜHEKAUPA, RÜHMAJOONTE KOLONNI, RÜHMAKOLONNIDE JOONELE) ESIMESE (TEISE, KOLMANDA) RÜHMA JÄRGI — KOGU!“

Alusrühm kogub ja joondub nõutaval kohal, samal ajal asuvad oma kohtadele teised rühmad, joondudes alusrühma järele.

Rühmakolonnide joonel ja rühmajoonte kolonnis täppis joondumine külgsuunas ja seljataha on üldiselt nõutav vaid rühma piirides, kompani piirides neis rivistustes nõutakse täpsat joondumist rühma- ja jaoulematelt.

Joon. 29.

Rühmajoonte kolonn.

2. Liikumine ja suuna muutmine.

§ 189. Kompani liigub harilikult kompanikolonnis, kitsastel või halbadel teedel kolonnis kahe-

kaupa või ühekaupa. Muudes rivistustes kompani liigub ainult vähemateks ümberpaigutusteks.

Kompani liikumine, peatumine, sammumuutmine, pöörded ja tee vabastamine täidetakse samade käskluste ja juhiste järgi, mis on antud üksikmehe ja rühma kohta (§§ 12—23, 40, 41 ja 150—152). Kui kompül ise ei liigu kompani ees, siis õige suuna ja liikumiskiiruse eest on vastutav alusrühma ülem.

Kui kompani liigub ühes vooriga, siis peatumiseks antava eelkäskluse või leppemärgi järele hobusemehed pidurdavad hobuseid. Vahe eelkäsklusest (leppemärgist) kuni täitekäskluseni nüsusugusel juhul peab olema nii pikk, et meeskonnal selle kestel oleks võimalik liikuda edasi vähemalt 6 sammu.

§ 190. Kompanikolonna ja kolonna kahe- või ühekaupa rivistatud kompani suuna muutmine liikumisel täidetakse samade juhiste kohaselt, mis on toodud rühma kohta (§ 155). Paigal suunda muudetakse joondumisega alusrühma järgi.

3. Rivistuste muutmine.

§ 191. **Kompanijoonest** (joonest kahes viirus) kompani moodustab **kompanikolonna** (kolonna kahekaupa) pöördedega paremale.

§ 192. Üleminek **kompanikolonnist** (kolonnist kahekaupa) **kompanijoonele** (joonele kahte viirgu), kui pole vaja arvestada suunda, teostatakse kolonna pööramisega vasakule.

Kui on vaja arvestada suunda, siis enne pööret kolonn viiakse nõutavale kohale.

§ 193. **Kompanikolonnist** (kolonnist kahekaupa) kompani rivistub **kolonna kahekaupa** (kolonna ühekaupa) käskluse järele:

„KOMPANI, KAHEKAUPA (ÜHEKAUPA)
— MARSS!“

Kompani alges liikuva rühma esimene poolrühm (jagu) algab või jätkab liikumist, kõik muud märgivad sammu takti paigal, kuni avaneb ruum liikumise jätkamiseks ettenähtud kaugusel ja rivistuses eesmise üksuse järele.

§ 194. Üleminek kolonnist kahekaupa (ühekaupa) kompanikolonna (kolonna kahekaupa) teostatakse käskluse järele:

„KOMPANIKOLONNI (KAHEKAUPA) —
MARSS (MARSS-MARSS)!“

a) Paigal.

Käsklus täidetakse rühmades § 162 p. a kohaselt. Pärast täitmist rühmad rühmülde käskluse järele liiguvad üksteisest õigetele kaugustele ja peatuvad.

b) Liikumisel.

Käsklus täidetakse 1. rühmas § 162 p. b kohaselt. Tagumised rühmad liiguvad endisel viisil (kiirjooksul) õigetele kaugustele eesmistest ja pärast seda rivistuvad § 162 p. b kohaselt. Rivistumisel sammul kompani liikumine jätkub kompüli käskluse: „OTSE — MARSS!“ järele.

§ 195. Rivistumine kompanikolonnist rühmakolonnide joonele rindega endises suunas toimub kompüli käskluse järele:

„VASAKULE RÜHMAKOLONNIDE JOONELE — MARSS!“

Esimene rühm jääb paigale või peatatakse rühmüli käsklusega, muud rühmad liiguvad rühmülde järele numbrite järjekorras vasakule esimese rühma kõrvale ja asuvad joon. 28 näidatud kohtadele rühmülde käskluse: „SEIS!“ järele. Pärast

peatumist kompani tarbekorral joondakse kompüli käsklusega.

§ 196. Rivistumine **rühmakolonnide** joonelt **kompanikolonn** teostub kompüli käskluse järele:

„**KOMPANIKOLONNI — MARSS!**“

Esimene rühm alustab liikumist otsesuunas, teised rühmad märgivad sammu takti paigal ja rühmlide käskluste järele: „**OTSE — MARSS!**“ algavad liikumist järgi esimesele rühmale, joondudes eesmistele taha ja võttes ettenähtud kaugused.

§ 197. **Kompanikolonnist kompani rivistatuse rühma** joonte kolonnist kompüli käsklusega:

„**KOMPANI, RÜHMAJOONTE KOLONNI — MARSS!**“

Täidetakse ainult paigal.

Rühmad rühmlide käskluste järgi rivistuvad vasakule, liiguvad joontena ettenähtud kaugustele üksteisest (joon. 29) ja peatuvad.

Pärast ümberrivistamist kompani tarbekorral joondakse esimese rühma järgi kompüli käsklusega.

§ 198. Rivistumine **rühma** joonte kolonnist **kompanikolonn** teostub kompüli käskluste järele:

„**PAREM — POOL!**“

„**KOMPANIKOLONNI — MARSS!**“

Täidetakse § 196 kohaselt.

4. Relvade käsitsemine.

§ 199. Püsside hakitamine ja võtmine hakkidest, seljapaunade mahapanek ja võtmine teostatakse samade käskluste ja juhiste järgi, mis on antud jao ja rühma kohta (§§ 105, 106, 135 ja 167). Hakitatud püsside ja paunade valvamiseks määratakse üks mees kompüli korraldusel.

D. HARGNENUD KOMPANI.

§ 200. Kompani hargneb **rühmadeks** ühte, kahte või kolme järku vastavalt olukorra tingimustele, pidades ühtlasi silmas, et kasutatav rivistus soodustaks ülesande täitmist. Näiteid rühmade paiknemisest kompani hargnemisel on toodud lisa 3.

Kaugused ja vahed üksikute rühmade vahel olenevad maastiku tingimustest, kaugusest vastaseni, lahingutegevuse ajast, ilmastikust ja maa-ala suuruselt, kus areneb kompani tegevus.

Kompül asub sinna, kust tal on soodsam juhtida oma kompani tegevust. Tema asukoht peab olema teada kogu kompanile. Kompüli sidevaatlejad asuvad kompüli juures või seal, kus ta peab seda soovitavaks.

§ 201. Hargnenud kompani rühmad olenevalt maastikust ja vastase tulejõust kas asuvad koondrivis või hargnevad. Rivistuse valikul rühmülidel jääb täieline vabadus, kui kompül ei ole seda määranud.

§ 202. Kompani hargnemiseks kompül teatab kompanile ülesande täitmiseks vajalikud andmed, määrab suuna, alusrühma, kompani osade paiknemise või liikumise korra, vahed ja kaugused kompani osade vahel ja teeb korralduse kompani lahkuviimiseks.

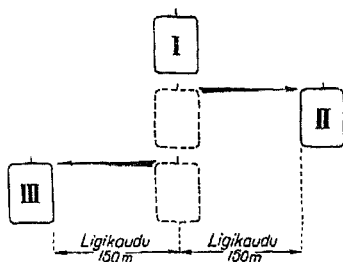
Rühmülid viivad rühmad lahku ja kõik kompani osad algavad teotsemist vastavalt saadud ülesandele ja olukorrale.

§ 203. Kui olukord nõuab kompani viibimatut hargnemist ja kompülil ei jää aega vajalikkude eelkorralduste tegemiseks (§ 202), siis hargnemine teostatakse käskluse järele:

„RÜHMADEKS — MARSS-MARSS!“

Selle käskluse järgi kompani hargneb, nagu näidatud joon. 30; alusrühmaks on I rühm. Pärast hargnemist kompani kas peatub ja kohaneb maastikule, toimides vastavalt olukorrale, või liigub edasi alusrühma järele, hoides alal joon. 30 näidatud asetuse; rühmad teotsevad rühmülide, voor ja üldrühma osad — kompüli abi või üldrühma vanema korraldusel. Tarbekorral rühmad hargnevad jagudeks § 173 kohaselt.

Kompül ühes oma sidevaatlejatega jääb esimese rühma juurde.

Joon. 30. Rühmade paiknemine ootamatu hargnemise korral.

§ 204. Hargnenud kompani liikumine ja suuna muutmine teostatakse alusrühma järgi samadel alustel, nagu kirjeldatud rühma kohta (§ 174). Õige suuna hoidmise eest on vastutav alusrühma ülem.

6. p e a t ü k k.

PATALJON, RÜGEMENT JA SUUREMATE KOONDISTE JALAVÄGI.

A. PATALJON.

§ 205. Pataljoni harilikult kuuluvad kolm lasurikompanit ja üks rk-kompani.

Tarbekorral patül võib koondada oma korraldusse kompanite lahingu- ja majandusvoovid,

moodustades neist pataljoni lahingu- ja majandusvoori. Peale selle pataljonile võidakse juurde anda vooriosi rügemendist.

Üksik pataljon koosneb kolmest kuni neljast laskurikompanist, ühest rk-kompanist, erimeeskonnadest ja voorist.

§ 206. Pataljoni (üksiku pataljoni) rivistamisel koondatult (ülevaatused, paraadid) tema kompanid (üksikus pataljonis ka erimeeskonnad) paigutatakse üksteisest 10 m vahedele ja kaugustele vastavalt paigutamisevõimalustele, kui see ei ole teisiti määratud erikäsuga. Rk-kompani rivistatakse vastavas erieeskirjas ettenähtud rivistustesse.

Koondatult asuvale pataljonile peab olema tagatud julgeolek tule ja õhukallaletungi eest.

Patül asub üksikult rivistatud pataljonis 10 m pataljoni keskkoha ees, rügemendi koosseisus rivistatud pataljonis 2 m paremal esijärgu parempoolse kompani ülemast. Pataljoni adjutant asub 2 m kaugusel patüli taga.

Voor rivistatakse harilikult riviosade taha.

Rännakul kaugused kompanite vahel on 10 m.

§ 207. Pataljoni rivistamisel tema esijärgu osade esijoon tarbekorral tähendatakse ära kahe liinuriga, asetades need näoga üksteise vastu. Sel juhul kompanid asuvad liinuritega märgitud joonele nii, et tiibadel seisvad allohvitserid puutuksid rinnaga liinurite küünarnukke.

§ 208. Patül juhib pataljoni tegevust käskudega, käsklustega või leppemärkidega.

Patüli käsklused ja leppemärgid harilikult ei ole määratud otseseks täitmiseks, vaid nende järele kompülid juhatavad oma kompaneid. Sellepärast

patül harilikult annab oma täitekäsklused, nagu „MARSS!“, „SEIS!“ jne., pikalt ja venitatult. Kui patül nõuab oma käskluse otsesest täitmist, siis ta teatab sellest hüüdega: „MINU KÄSKLUS!“. Niisugusel juhul patül hääldab oma käskluse harilikul käsklusetoonil.

B. RÜGEMENT JA SUUREMAD KOONDISED.

§ 209. Rügemendi rivistamisel koondatult pataljonid paigutatakse rügüli korraldusel vastavalt ülesrivistamise koha tingimustele. Kaugused ja vahed rügemendi koosseisu kuuluvate pataljonide vahel on 15 m, kui see ei ole teisiti määratud erikäsuga.

Rügül asub üksikult rivistatud rügemendis 15 m rügemendi keskkoha ees, väekoondise koosseisus rivistuvast rügemendis 4 m paremal parempoolse pataljoni ülemast.

Rügüli abi asub 2 m paremal parempoolse pataljoni ülemast, rügemendi staabiülem 2 m rügüli abi taga.

Rügemendi voor rivistatakse ja liigub Voorieskirjas ettenähtud korras.

Rännakul kaugused pataljonide vahel on 15 m.

§ 210. Suuremad koondised asetavad kogumistel oma jalaväerügemedid ja üksikud pataljonid samuti, nagu öeldud § 209 rügemendi kohta. Väeosade rivistamise korra, vahed ja kaugused määrab väekoondise ülem oma käsuga. Rännakul kaugused väeosade vahel on 30 m.

ÜLEVAATUSED, PARAADID JA AUPAUGUD.

§ 211. Ülevaatusi toimetatakse harilikus ja inspeksiooni korras.

§ 212. Harilikke ülevaatusi kompanites ja väiksemates üksustes toimetatakse sisekorra mitmesuguste teenistusliikude nõuete täitmiseks.

Inspektorivaatusi võetakse ette revideerimise otstarbel vanema ülema poolt kaitseväge üksustes alates kompanitest ja erikomandodest.

§ 213. Vanem ülem, asudes kompani või suurema osa inspitseerimisele, määrab aja ja koha, kus ta soovib toimetada vaatust, samuti teatab selle osa ülemale riietuse, rakmed ja rivistuse, milles ta soovib näha osa.

§ 214. Vanema ülema poolt toimetatavatel inspektorivaatustel peavad olema kohal kõik inspitseerijale alluvad inspitseeritava osa ülemad.

§ 215. Inspitseerija vastuvõtuks inspitseeritava osa ülemad asuvad osa paremale tiivale neile ettenähtud vahedele.

Tervituskäskluse annab ja ettekandega inspitseerijale esineb inspitseeritava osa vahetu ülem.

Inspitseerija liikumisel osa rinde eest läbi teda saadavad kõik inspitseeritava osa ülemad.

§ 216. Paraadidel väeosade ülesrivistamine ja auavaldused täidetakse GM IV jao IV peatüki kohaselt.

§ 217. Ülevaatustel, paraadidel ja pidulikel juhtudel ohvitserid kannavad mõõka ja tervitavad mõõgaga käesoleva eeskirja lisa 4 kohaselt.

§ 218. Aupaukudeks antakse käsklus:

„AUPAUKUDEKS — LAADI!“

„PALGE!“

„TULD!“

Käskluse andmiseks osa ülem astub osa rinde eest kõrvale.

Täitekäskluse „LAADI!“ järele püssid võetakse laadimisasendisse (§ 48 p. a) ja laetakse ühe paukpadruniga. Käskluse „PALGE!“ järele püssid tõstetakse palge nii, et rauasuue oleks suundud 45° nurga all üles ja parema käe esimene sõrm asuks päästevalmina päästikul. Käskluse „TULD!“ järele surutakse järsult päästikule; pärast pauku püssid viiakse laadimisasendisse ja laetakse uuesti ühe paukpadruniga.

Järgmisteks kogupaukudeks antakse käsklused:

„PALGE!“

„TULD!“

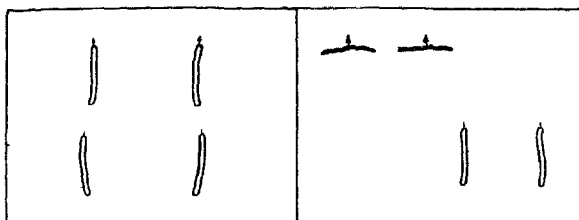
Käskluse „LÖPP!“ järele võetakse püssid jalale ja suletakse padrunitaskud.

J. E. I kasutatud tingmärkide seletus.

	- kompaniülem		- veohobune
	- veliveebel		- ratsahobune
	- rühmaülem		- lahingumoona veok
	- rühmavanem		- kraamiveok
	- kompaniülema abi		- keerdi- või toidumoonaveok
	- üldrühma vanem		- väljaköök
	- I-jao ülem		- I-jagu (jagu) joonel
	- I-jao ülema abi		- kk-jagu joonel
	- kk-jao ülem		- I-jagu (jagu) kolonnis
	- kk-jao ülema abi		- kk-jagu kolonnis
	- laskur (nr. 1)		- kk-jagu ahelikus
	- kk-sihturi abi (nr. 1)		- I-jagu järjestikus
	- kk-sihtur (nr. 2)		- kk-jagu järjestikus
	- padronikandja-laskur kk-jaos (nr. 3)		- laskurirühm (I)
	- sidevaatlejate jao ülem		
	- sidevaatlejate jao ülema abi		
	⊗ sidevaatleja		
	- relvur		
	- relvuri abi		
	- varahoidja		
	- varahoidja abi		
	- ohv. käskjalg		
	- kingsepp		
	- kokk		
	- hobusemees		
	- velsker		
	- sanitar		

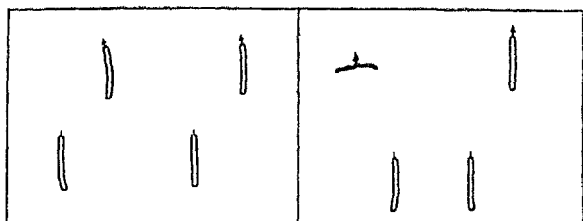

Näiteid jagude rühmitusest hargnenud rühmas.

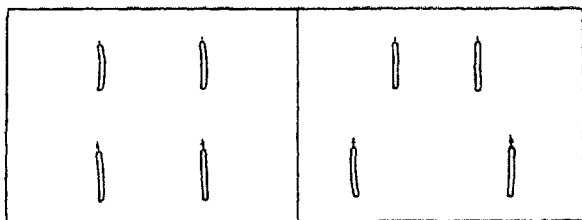
Joon. 31.
Rühm kahes järgus, kk-jaod ees.

Joon. 32.
Rühm kahes järgus, kk-jaod vasakul ees.

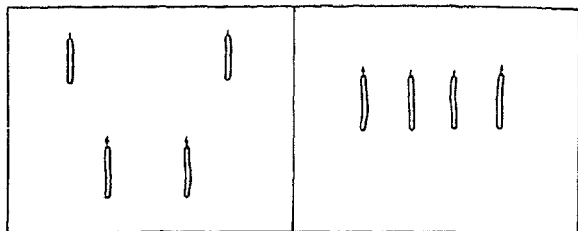
Joon. 33.
Rühm kahes järgus, kk-jaod malekorras paremal ees.

Joon. 34.
Rühm kahes järgus, kk-jaod tiibadel ees.

Joon. 35.
Rühm kahes järgus, kk-jaod taga.

Joon. 36.
Rühm kahes järgus, kk-jaod tiibadel taga.

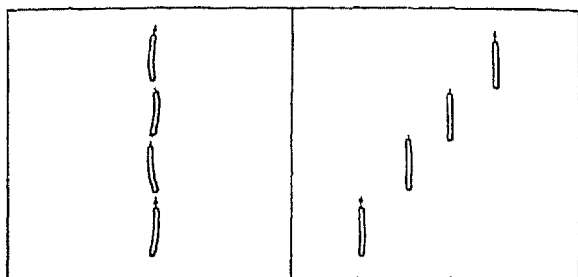

Joon. 37.

Rühm kahes järgus, kk-jaod keskel taga.

Joon. 38.

Rühm ühes järgus, kk-jaod tiibadel.

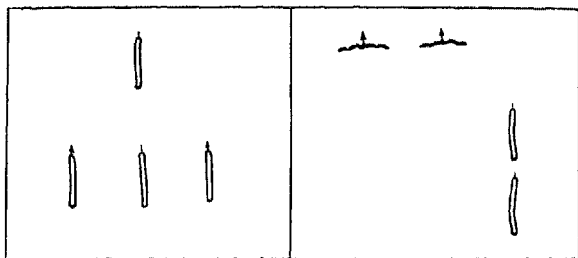

Joon. 39.

Rühm neljas järgus tüksteise taga, laskurijaod keskel.

Joon. 40.

Rühm neljas järgus astmeti vasakule, laskurijaod keskel.

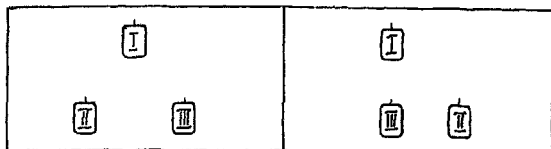
Joon. 41.

Rühm kolmnurgana, kk-jaod tiibadel taga.

Joon. 42.

Rühm kolmes järgus, kk-jaod kõrvuti vasakul ees.

Näiteid rühmade paiknemisest kompani hargnemisel.

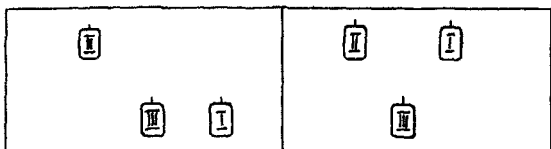

Joon. 43.

Kompani kahes järgus, I rühm ees, III ja II tüübadel taga, neist III paremal.

Joon. 44.

Kompani kahes järgus, I rühm ees, II ja III taga, III-as I-se järel, II astmena paremal.

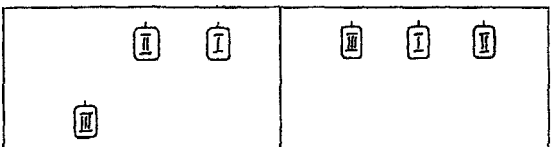

Joon. 45.

Kompani kahes järgus, II rühm ees, I ja III paremal taga, neist I paremal.

Joon. 46.

Kompani kahes järgus, I ja II rühmad ees, neist I paremal; III keskel taga.

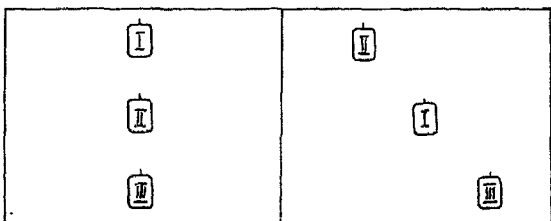

Joon. 47.

Kompani kahes järgus, I ja II rühmad ees, neist I paremal; III vasakul taga.

Joon. 48.

Kompani ühes järgus, II rühm paremal, I keskel.

Joon. 49.

Kompani kolmes järgus üksteise taga, I rühm ees, II keskel.

Joon. 50.

Kompani kolmes järgus astmeti paremale, II rühm ees, I keskel.

JUHISED OHVITSERIMÕÕGA KANDMISEKS JA KÄSITSEMISEKS.

1. Seisangus „valvel“ ja „vabalt“ hoitakse vööle asetatud, tupes olevat ohvitserimõõka teraga ettepoole vasakus allalastud käes, haarates tuppe rihmarõngaste vahelahalt, pöidlaga eest, ülejäänud sõrmedega tagant ja seestpoolt. Mõök on püstloodis.

2. Liikumisel valvelsammu ja taktsammu hoitakse vööle asetatud mõõka teraga ettepoole vasakus allalastud käes, haarates tuppe p. 1 kohaselt ja kallurades mõõga alumist otsa vähe ettepoole.

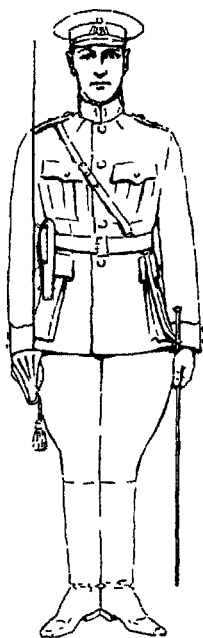
3. „MÕÕGAD — ÕLALE!“

Eelkäskluse järele pöörata vasaku käega vööle olev mõök, hoides kinni tupest rihmarõngaste vahelt, teraga vasakule, parema käega haarata käepidemest ja tõmmata mõõgaraud tupest kämbalalaiuse võrra; parem küünarnukk sellejuures peab jääma vabalt keha ligi.

Täitekäskluse järele paljastada mõök ja asetada ta õlale kahe liigutusega järgmiselt:

- a) tõmmata mõök parema käega üles- ja ettepoole tupest täiesti välja ja keerata ta väljasirutatud käega püstloodi keha keskjoone ette, otsaga üles ja teraga vasakule; mõõga käepide peab asuma umbes kahe kämbalalaiuse võrra peakattest eespool, parema käe selg on pööratud paremale, põial asub käepideme oma poolsel küljel; õlad on ühekõrgusel; ühes mõõga keeramisega pöörata vasak käsi tupega keha ligi;
- b) lasta parem käsi alla ja asetada mõök seljaga vastu parema õla nurka, teraga otse ette ja käepidemega vastu parema reie väliskülge,

hoides käepidemest esimese sõrmega paremalt ja eest, keskmise sõrmega paremalt (väljastpoolt), põidlaga vasakult (seestpoolt); kaks viimast sõrme on vabalt kõveras ja toetavad käepidet tagant. Parema käsi on vabalt alla lastud ja hoitakse vastu paremat reit, mõök on püstloodis (joon. 51).

Otsevaade.

Külgvaade.

Joon. 51. Mõõga hoidmine õlal.

4. „MÕÕGAD — TUPPE!“

Eelkäskluse järele tõsta paljastatud mõök käe väljasirutamisega üles, võttes ühtlasi kinni mõõga käepideme ümbert parema käe kõigi sõrmedega ja

pöörates mõõga teraga vasakule; samal ajal pöörata allalastud vasaku käega mõõgatupp väljapoole. Keerata mõök parema käe painutamiseга randmest otsaga vasakule ja allapoole, pöörates ühtlasi ka vaate mõõgatupe poole; juhtida mõõga ots tuppe, pöörata pea otse ja vajutada mõök tuppe nii sügavale, et parema käe küünarvars jääks ristloodis rinna kõrgusele.

Täitekäskluse järele lükata mõök hoogsa liigutusega lõplikult tuppe, lasta alla parem käsi ja pöörata vasak mõõgaga keha ligi.

5. Liikumise algamiseks takt- või vabasammu õlal hoitav mõök võetakse eelkäskluse „TAKT-SAMMU —“ või „EDASI —“ järele **käiguasendisse**, lükates parema käe kolm viimast sõrme mõõgapea alla, lastes esimese sõrme läbi käekaitse ja hoides põidlagi käepidet seestpoolt.

Käiguasendist mõök võetakse asendisse „õlal“ peatumiseks või valvelsammule üleminekuks antava eelkäskluse järele; paraadimarsil mõök võetakse käiguasendist „õlale“ esimese liinuri juurde jõudmisel.

Liikumisel „õlal“ või käiguasendis hoitava mõõgaga parem käsi liigub ühes mõõgaga sammu taktis, vasak käsi hoiab liikumatult tuppe vasaku puusa kohal.

6. Paraadidel ja ülevaatustel paigal seistes, ohvitserid tervitavad mõõgaga käskluse järele:

„TERVITUSEKS — VALVEL!“

PAREMALE (VASAKULE, KESKELE) — VAAT!“

Eelkäskluse „TERVITUSEKS“ järele mõök tõmmatakse tupest kämblalaiuse võrra, nagu kirjelatud käesolevate juhiste p. 3. esimeses lõigus.

Täitekäskluse „VALVEL!“ järele mõök viiakse **tervitusasendisse paigal** kahe liigutusega:

- a) mõõga tõstmisega väljasirutatud käega keha ette vastavalt käesolevate juhiste p. 3. lõik a;
- b) mõõga allalaskmisega tervitusasendisse paigal nii, et vabalt allalastud parema käe pihk

asub parema reie juures, mõõga tera on pöördud enda poole ja mõõga ots asub vasaku saapa ninast vasakul ja ees, kämbalaiuse võrra maast kõrgemal (joon. 52).

Täitekäskluse „**VAAT!**“ järele pööratakse pea tervitatava poole.

Ratsa olevad ohvitserid lasevad mõõga tervitusasendisse nii, et vabalt allalastud parema käe pihk asub parema reie taga, mõõgaraud — parema kannuse taga ja mõõgatera on pöördud hobuse poole.

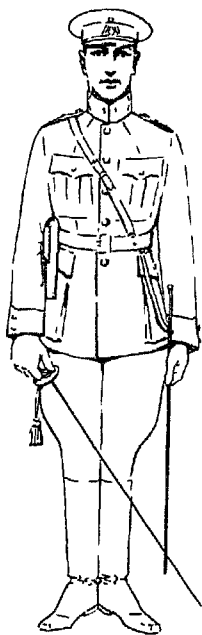
7. Tervitamine mõõgaga paigal lõpeb käskluse järele:

„**MÕÖGAD—TUPPE!**“ (p. 4).

8. Paraadimarsil ohvitserid tervitavad mõõgaga, tõstes ta õlalt (joon. 51) **eelvõttesse** (joon. 53) ja lastes mõõga **tervitusasendisse käigul** (joon. 54); ühes mõõga laskmisega tervitusasendisse pööratakse pea järsu liigutusega tervitatava poole.

Eelvõttesse (joon. 53) mõök tõstetakse, pöörates ta teraga vasakule ja otsaga püstloodi ülespoole ning viies parema pihu lõua kõrgusele, näost kämbalaiuse võrra ettepoole; mõõga käepide hoitakse tugevasti paremas pihus; põial asub sirgelt käepideme omapoolsel küljel, toetudes otsaga vastu käekaitset; vasak käsi hoiab mõõgatuppe, nagu kirjeldatud käesolevate juhiste p. 1.

Mõõga hoidmisel tervitusasendis käigul (joon. 54) allalastud parema käe pihk asub parema puusa kohal; mõök on suundud ette- ja allapoole, teraga vasa-

Joon. 52.

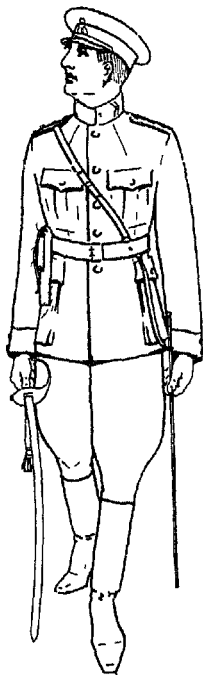
Mõõga hoidmine tervitusasendis paigal.

kule; mõõga ots asub kämbalaiuse võrra maast kõrgemal.

Ratsa olevad ohvitserid paraadimarsil lasevad mõõga tervitusasendisse samuti, nagu kirjeldatud p. 6. viimases lõigus.

Joon. 53.
Mõõga hoidmine
eelvõttes.

Joon. 54.
Mõõga hoidmine ter-
vitusasendis käigul.

Tervitatavast möödumisel mõõk tõstetakse eel-
võttesse (joon. 53) ja võetakse õlale (p. 3. lõik b ja
joon. 51).